

Έκδοση
του Indymedia Θεσσαλονίκης,
Δεκέμβρης 2002

Η κοινωνική εξέγερση στην Αργεντινή

Η έκδοση αυτής της εφημερίδας πραγματοποιείται με αφορμή τον ένα χρόνο από την εξέγερση στην Αργεντινή. Μια εξέγερση που αποτελεί για εμάς παράδειγμα εξόδου από τον καπιταλισμό καθώς δεν σταμάτησε μετά από το πρώτο διάστημα ούτε εκτονώθηκε, αλλά προχώρησε σε μορφές γενικευμένης αυτοδιεύθυνσης με την παράλληλη επίθεση στους κυρίαρχους μηχανισμούς ετεροκαθοριζόμενης οργάνωσης της ζωής. Αποτελεί μια ουτοπία στην πράξη, με όλες τις αντιφάσεις και τις δυσκολίες που κάθε τέτοια προσπάθεια εμπεριέχει. Έτσι, αυτή η έκδοση αποσκοπεί στο να εκθέσει με έναν όσο το δυνατόν συνολικότερο τρόπο το παράδειγμα της Αργεντινής, όχι για να μυθοποιήσουμε τον αγώνα αλλά για να διδαχτούμε από αυτόν και να εντείνουμε το δικό μας αγώνα για την κοινωνική απελευθέρωση. Δεν επιθυμούμε να ενταχθεί αυτή η προσπάθεια στη χυδαία λογική χρησιμοποίησης της εξέγερσης της Αργεντινής για μικροπολιτικές σκοπιμότητες.

Indymedia Θεσσαλονίκης

15 Φλεβάρη 2002

Συνήθειες και εξεγέρσεις

«Τα εισιτήρια σας είναι άκυρα» λέει η υπερβολικά βιασμένη υπάλληλος, κατά τον έλεγχο στο αεροδρόμιο Varig της νότιας Βραζιλίας. Τα μάτια της καρφώνονται στο επόμενο άτομο που περιμένει στη σειρά. Διαμαρτυρόμαστε αποφασιστικά καθώς δεν είχαμε κανένα πρόβλημα με τη χρήση των εισιτηρίων ως τώρα. Η υπάλληλος δεν ευαισθητοποιείται και καλεί τον διευθυντή της, ο οποίος μας εξηγεί ότι το αεροδρόμιο Varig δεν αναγνωρίζει πλέον εισιτήρια που εκδόθηκαν από αεροδρόμια της Αργεντινής. «Δεν είναι πλέον αξιόπιστοι», μας ενημερώνει με σοβαρό ύφος δείχνοντάς μας το υπόμνημα που ανακοινώνει τη νέα πολιτική της εταιρείας. «Λυπάμαι αλλά δεν κάνουμε δουλειές μ' αυτούς». Αυτή είναι η πρώτη εμπειρία μας από την οικονομική κρίση της Αργεντινής.

Στο εκδοτήριο εισιτηρίων των Aerolineas Argentina ο υπάλληλος είναι φιλικός και δείχνει λίγο αμήχανος. Μας κλείνει εισιτήρια για την επόμενη πτήση στο Μπουένος Άιρες. Η συμπεριφορά του δείχνει έναν άνθρωπο που δεν ξέρει αν θα έχει δουλειά και αύριο. Επιβιβαζόμαστε στο αεροπλάνο ελπίζοντας ότι οι απολύσεις και οι περικοπές στον προϋπολογισμό δεν έχουν επηρεάσει λειτουργίες όπως ο έλεγχος εναέριας κυκλοφορίας, η συντήρηση των αεροσκαφών και άλλους σχετικούς τομείς! Φτάνουμε με ασφάλεια, βρίσκουμε ένα φθινό ξενοδοχείο και κουρασμένοι αποφασίζουμε να πάμε για καφέ.

Μέσα στο café μια τηλεόραση, με την φωνή τέρμα χαμηλωμένη, είναι συντονισμένη στο κανάλι Cronica, το οποίο –ένα

φαινόμενο που συμβαίνει μόνο στην Αργεντινή– δείχνει ασταμάτητα και ζωντανά ειδήσεις-σκουπίδια διήθεν αποκλειστικές, με απίστευτα κακή και ασταθή λήψη και με τον ίδιο δημοσιογράφο που φαίνεται να γυρνάει σ' όλη την πόλη άσκοπα. Ο τίτλος στην οθόνη γράφει «ζωντανή σύνδεση». Σκηνές από την παραλία, με κοντινά και μακρινά πλάνα από αγώνες beach volley και ανθρώπους που κάνουν αποχωνωμένοι ηλιοθεραπεία. Σε αυτή τη χώρα συμβαίνει μια μαζική, κοινωνική εξέγερση και οι ειδήσεις είναι «ζωντανά συνδεδεμένες» με την παραλία!

Ύστερα από 20 λεπτά η εικόνα γυρνάει στο στούντιο ειδήσεων. Οι «παρουσιαστές» είναι δύο κούκλες με απαίσια ροζ μαλλιά! Είναι υπερβολικά γελοίο. Είμαστε εδώ περιμένοντας για νέα από την εξέγερση και το μόνο που μπορούμε να δούμε είναι σόου με κούκλες. Τελικά μετά από λίγη «ζωντανή σύνδεση» με την προπόνηση της τοπικής ποδοσφαιρικής ομάδας «ανταμειβόμαστε» με εικόνες ανθρώπων που χτυπούν κατασρόλες και ηγάνια καθώς εισβάλλουν στον προθάλαμο μιας τράπεζας. Πίνουμε γρήγορα τον καφέ μας, ρωτάμε το σερβιτόρο πώς θα πάμε σε αυτήν την περιοχή, πηδάμε στο λεωφορείο και φτάνουμε.

Οι περιοχές με τα γραφεία των μεγάλων επιχειρήσεων μοιάζουν ίδιες παντού, σε όλο τον κόσμο, είτε είναι στο Λονδίνο είτε στη Φρανκφούρτη είτε στη Νέα Υόρκη, αλλά εδώ στο Μπουένος Άιρες υπάρχει μία διαφορά – μεγάλα μεταλλικά στόρια καλύπτουν τα περισσότερα από τα κεντρικά γραφεία των τραπεζών και ιδίως των ξένων, όπως η Citibank, η HSBC και η Lloyds. Οι επιβλητικές αίθουσες εισόδου έχουν εξαφανιστεί, οι αστραφτερές επιφάνειες από γυαλί και μάρμαρο κρύβονται πίσω από ανέκφραστες προσόψεις από γκριζό

ασάλι, και η μόνη πρόσβαση είναι μέσα από μικρές πόρτες. Άνθρωποι κουστουμαρισμένοι, με στυμμένα κεφάλια, μπαίνουν σ' αυτά τα φρουρία, λες και οι τραπεζικές εργασίες έχουν γίνει μια μυστική, λαθραία διαδικασία.

Η δυνατή μυρωδιά φρέσκιας μπογιάς αιωρείται στην ατμόσφαιρα και τα φρεσκοβαμμένα γκράφιτι που καλύπτουν τα ασάλινα πλέγματα και τους τοίχους γράφουν «landrones», κλέφτες. Δεν πρέπει να έχει περάσει πολύ ώρα από τη στιγμή που συνέβη αυτό. Χωριζόμαστε και ανιχνεύουμε την περιοχή, προσπαθώντας να ακούσουμε το χτύπημα του μετάλλου πάνω στο μέταλλο, αυτόν τον απερίγραπτο θόρυβο που έχει γίνει το sound track της εξέγερσης, αλλά δεν ακούμε τίποτα, δεν βρίσκουμε τίποτα. Φαίνεται ότι αργήσαμε.

Ελεύθερη πτώση της οικονομίας

Φτάσαμε την Παρασκευή. Κάθε Παρασκευή βράδυ, από τα μέσα του περασμένου Δεκέμβρη, πραγματοποιείται ένα μαζικό cacerolazo στο Μπουένος Άιρες. Ο κόσμος συγκεντρώνεται στο πολιτικό κέντρο της πόλης, την Plaza de Mayo, και δημιουργεί ένα φοβερό πανδαιμόνιο χτυπώντας ηγάνια και κατασρόλες. Αυτά τα τεράστια cacerolazos δημιουργήθηκαν αυθόρμητα την 19η Δεκεμβρίου 2001, τη μέρα που ξέσπασε η εξέγερση που υπέβασκε για χρόνια. Τώρα πια συμμετέχουν σ' αυτά άνθρωποι από όλες τις κοινωνικές ομάδες.

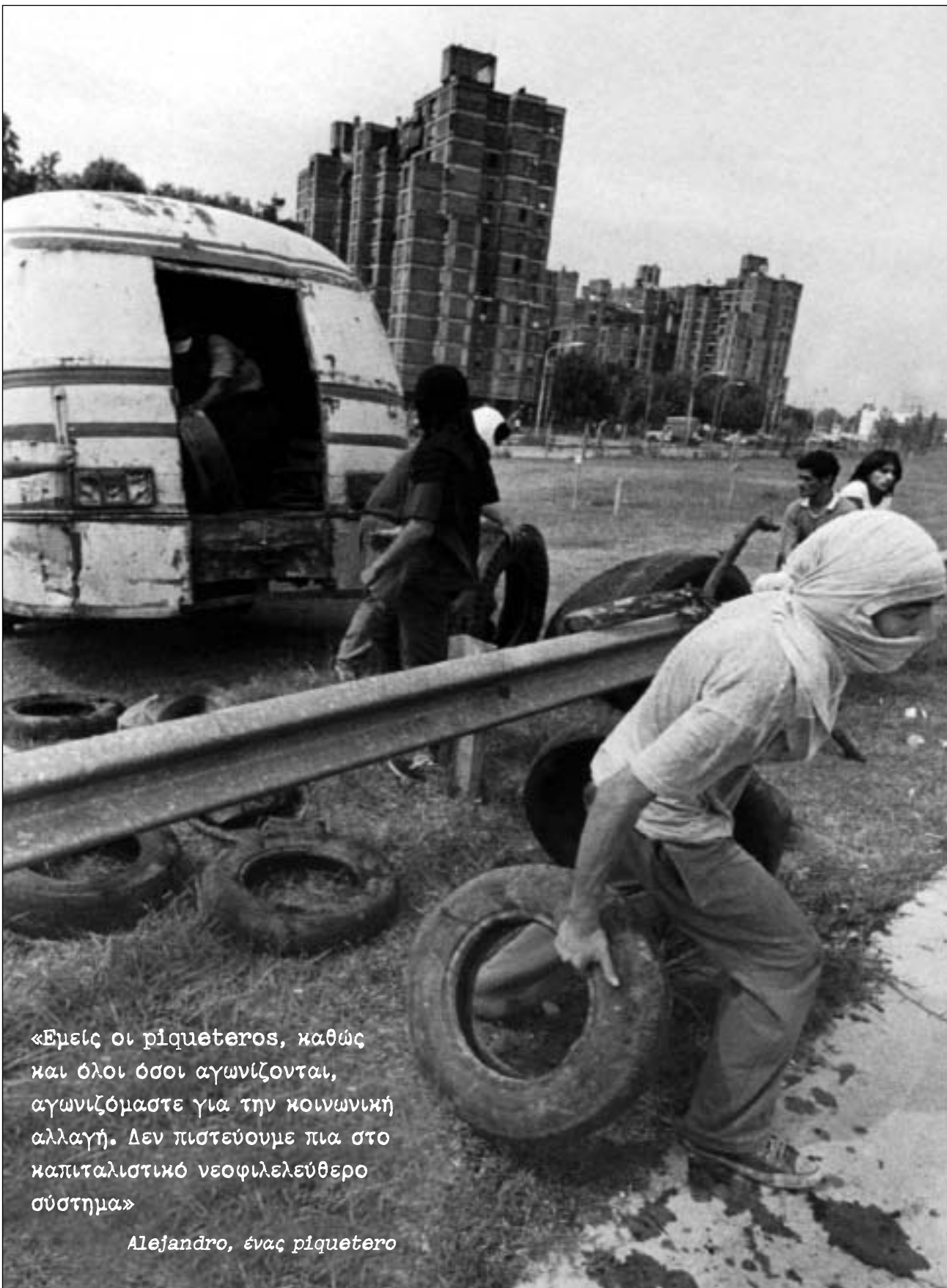
Η Αργεντινή υπέφερε δυόμισι δεκαετίες από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (International Monetary Fund), υιοθετώντας τις «μεταρρυθμίσεις της ελεύθερης αγοράς» που σήμαιναν την ιδιωτικοποίηση των πάντων: νερό, τηλεπικοινωνίες, ταχυδρομικές υπηρεσίες, σιδηρόδρομους, δίκτυο ηλεκτροδότησης, ακόμα και ο ζωολογικός κήπος ιδιωτικοποιήθηκε. Όταν η ασιατική και η ρωσική αγορά κατέρρευσαν το 1998, οι ξένες επενδύσεις αποσύρθηκαν από τις περιφέρμες «αναδυόμενες αγορές». Η Αργεντινή χτυπήθηκε άσχημα από μια σοβαρή οικονομική ύφεση όταν οι ξένοι δανειστές ζήτησαν τα λεφτά τους πίσω.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ ο μόνος τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση της Αργεντινής θα μπορούσε να ξεπληρώσει το χρέος των 132 δις δολ., μέρος του οποίου προέρχεται από τα χρέονια της στρατιωτικής δικτατορίας, ήταν να γίνουν περισσότερες περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, καθώς πολλοί άνθρωποι αηδιασμένοι από την πολιτική διαφθορά είχαν σταματήσει να πληρώνουν φόρους. Οι συντάξεις, τα επιδόματα ανεργίας, οι δαπάνες για την υγεία και την εκπαίδευση, όλα μειώθηκαν δραστικά και όλοι οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων περιορίστηκαν κατά 13%. Ήταν η ίδια παλιά ιστορία που επαναλαμβάνεται σ' όλο τον κόσμο – καθώς οι χώρες εξαναγκάζονται σε όλο και μεγαλύτερο χρέος, το ΔΝΤ υπονομεύει τις οικονομίες τους, προς όφελος των ξένων τραπεζών και των εγγυητών ομολογιακών δανείων.

Στην πραγματικότητα, η αγορά ομολόγων, η οποία δεν ήταν καθόλου ευχαριστήσιμη με την πορεία των μέτρων λιτότητας, αποδείχθηκε σκληρότερη από το ΔΝΤ. Αντίθετα με το ΔΝΤ, ποτέ δεν μπήκε στον κόπο να στείλει κάποιους εξουσιοδοτημένους για διαπραγματεύσεις – απλώς αύξησε τα επιτόκια εξόφλησης του χρέους. Σε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις από 9% σε 14% μέσα σε ένα δεκαπενθήμερο.

Σήμερα, ύστερα από 4 χρόνια οικονομικής ύφεσης, 1 στους 5 αργεντινούς είναι άνεργος και μερικοί οικονομολόγοι λένε ότι αυτό το ποσοστό μπορεί σύντομα να διπλασιαστεί. 40% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και 2000 άνθρωποι πέφτουν κάθε μέρα κάτω από αυτό το όριο. Στα νοσοκομεία έχουν εξαντληθεί οι βασικές προμήθειες όπως επίδεσμοι και σύριγγες, τα σχολεία κλείνουν καθώς οι δάσκαλοι δεν πληρώνονται, η παιδική θνησιμότητα και η πείνα βρίσκονται σε έξαρση και όλα αυτά συμβαίνουν σε μία χώρα που κάποτε ήταν από τις πλουσιότερες χώρες του κόσμου και για δεκαετίες αποτελούσε πρότυπο της επιτυχημένης νεοφιλελεύθερης ανάπτυξης στον «αναπτυσσόμενο» κόσμο, την κατά γενική ομολογία «καλύτερη μαθήτριά» της Ουάσινγκτον και τη βασική συνήγορο της ελεύθερης αγοράς στην περιοχή.

Η ύφεση χειροτέρεψε, το χρηματιστήριο της Αργεντινής έπεσε κατακόρυφα και τα αντιλαϊκά μέτρα λιτότητας έγιναν ολοένα και πιο άγρια. Οι διαμαρτυρίες εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα. Τα γεγονότα κλιμακώθηκαν το Δεκέμβριο του 2001, όταν η κυβέρνηση αποφάσισε να δοκιμάσει μια περίπλοκη επαναδιαπραγμάτευση για την αποπληρωμή του χρέους. Ο φόβος της κατάρρευσης ολόκληρου του οικονομικού οικοδομήματος είχε ως αποτέλεσμα οι άνθρωποι να αποσύρουν τις αποταμιεύσεις τους από τις τράπεζες. Η μεσαία τάξη πανικοβλήθηκε και απέσυρε περίπου 135 δις δολ. από τραπεζικούς λογαριασμούς.

«Εμείς οι piqueteros, καθώς και όλοι όσοι αγωνίζονται, αγωνιζόμαστε για την κοινωνική αλλαγή. Δεν πιστεύουμε πια στο καπιταλιστικό νεοφιλελεύθερο σύστημα»

Alejandro, ένας piquetero

Φοβούμενος ότι η συνέχιση αυτής της κατάστασης στις τράπεζες θα καταβαραθρώσει την οικονομία, ο απεχθής υπουργός οικονομικών Domingo Cavallo ανακοίνωσε σαρωτικές απαγορεύσεις βάζοντας όριο στα χρήματα που οι αργεντινοί θα μπορούσαν να αποσύρουν από τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους. Στα μέτρα αυτά, γνωστά ως *corralito*, οριζόταν ως ανώτατο ποσό ανάληψης τα 1000 δολ. το μήνα, κι επιπρόσθετα «καπέλα» στις εκταμιεύσεις από ξένες τράπεζες. Με όλες τις πλευρές της κρίσης αλληλένδετες η οικονομία τελικά παραλύει.

Το ΔΝΤ εξοργίστηκε εξαιτίας αυτών των περιορισμών στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και του σχεδίου αποπληρωμής του χρέους που θα είχε σοβαρές επιδράσεις στις ξένες τράπεζες, στις οποίες οφείλεται το 40% του χρέους της Αργεντινής. Έτσι, αρνήθηκαν να δανείσουν άλλα χρήματα και μέσα σε εβδομάδες η Αργεντινή αθέτησε τις υποχρεώσεις της ως προς τα δάνεια που είχε πάρει, κάτι που είχε χρόνια να συμβεί από μία χώρα. Από εκείνη τη στιγμή η οικονομία άρχισε την «ελεύθερη πτώση». Στις 13 Δεκεμβρίου κηρύχθηκε γενική απεργία από τα μεγαλύτερα εργατικά σωματεία και παρέλυσε τη χώρα για 24 ώρες. Έξι μέρες αργότερα ξέσπασε η λαϊκή εξέγερση στους δρόμους, όπου παραμένει μέχρι και σήμερα.

Η ανταρσία με τα καθαρολικά

Η 19^η Δεκεμβρίου ήταν το καθοριστικό σημείο: η μέρα που ο αργεντινικός λαός είπε “αρκετά!”. Το σκηνικό είχε στηθεί από την προηγούμενη μέρα, όταν ο κόσμος άρχισε να ληλατεί καταστήματα και σουπερμάρκετ για να μπορέσουν να ταΐσουν τις οικογένειές τους. Ο πρόεδρος Fernando De La Rúa πανικοβλήθηκε. Δώδεκα χρόνια πριν, εκτενείς ληλασίες έριξαν την κυβέρνηση, και πλέον στη συλλογική μνήμη της Αργεντινής η ληλασία συνδέεται με την κατάρρευση των καθεστώτων. Ο De La Rúa κήρυξε κατάσταση εκτάκτου ανά-

γκης, αναστέλλοντας όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα και απαγορεύοντας τις συγκεντρώσεις περισσότερων των τριών ατόμων. Αυτό ήταν το τελειωτικό χτύπημα. Όχι μόνο ξανάφερε στη μνήμη του κόσμου τραυματικές εμπειρίες από τα επτά χρόνια στρατιωτικής δικτατορίας που σκότωσε 30.000 ανθρώπους, αλλά σήμαινε ακόμα ότι το κράτος στερούσε το τελευταίο στοιχείο αξιοπρέπειας από έναν πεινασμένο και απελπισμένο πληθυσμό – την ελευθερία του.

Το απόγευμα της 19^{ης} Δεκεμβρίου, ο φίλος μας Ezequiel μιλούσε στο τηλέφωνο με τον αδερφό του που ζει στην άλλη πλευρά του Μπουένος Άιρες. Συζητούσαν όπως συνήθως όταν ο αδερφός του ξαφνικά του είπε: “Περίμενε λίγο, μπορείς να ακούσεις αυτό το θόρυβο;” Ο Ezequiel προσπάθησε και άκουσε ένα μεταλλικό κρότο που έφθανε στο ακουστικό. “Ναι, μπορώ να ακούσω κάτι στην δική σου πλευρά της πόλης, αλλά τίποτα εδώ”. Συνέχισαν να μιλάνε και τότε ο Ezequiel σταμάτησε και είπε “Περίμενε, τώρα ακούω κάτι στην γειτονιά μου, τον ίδιο ήχο...” Έτρεξε στο παράθυρο.

Κόσμος στεκόταν στα μπαλκόνια του και χτυπούσε τηγάνια, κατέβαινε στο πεζοδρόμιο και χτυπούσε κατασρόλες. Σαν ένας μολυσματικός ιός ελπίδας, το *cacerolazo*, που ξεκίνησε σαν απάντηση στην κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, είχε απλωθεί σ’ όλη την πόλη. Πριν ακόμα τελειώσει η τηλεοπτική προεδρική ανακοίνωση της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης, ο κόσμος ήταν στο δρόμο και την αφήφούσε. Πάνω από ένα εκατομμύριο κόσμος πήρε μέρος μόνο στο Μπουένος Άιρες, χτυπώντας κατασρόλες και τηγάνια και απαιτώντας το τέλος των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και των διεφθαρμένων κυβερνήσεων. Εκείνη τη νύχτα παρατηρήθηκε ο υπουργός οικονομικών και στις διαδηλώσεις που ακολούθησαν τις επόμενες 24 ώρες αστυνομικοί με πολιτικά σκότωσαν επτά διαδηλωτές στην πόλη, ενώ ακόμα 15 σκοτώθηκαν στην επαρχία. Ο πρόεδρος παραιτήθηκε αμέσως μετά και εγκατέλειψε το προεδρικό μέγαρο με ελικόπτερο.

Μέσα σε δυο βδομάδες τέσσερις ακόμα κυβερνήσεις έπεσαν. Η Αργεντινή είχε τώρα μπει σε ταχύτερη πορεία σύγκρουσης, με τις ανάγκες και τις επιθυμίες του λαού της από τη μια μεριά και τις απαιτήσεις του ΔΝΤ, της παράλογης κυβέρνησής της και του παγκόσμιου καπιταλισμού από την άλλη.

Ποταμοί ήχου

Οι φίλοι μας μας είπαν να τους συναντήσουμε για το σημερινό *cacerolazo* στο καφέ του Λαϊκού Πανεπιστημίου των Μητέρων της Plaza de Mayo. Αυτό το μέρος είναι ένα τεράστιο κοινωνικό κέντρο, ακριβώς απέναντι από το εθνικό κτίριο του κογκρέσου, το οποίο διαχειρίζονται οι γνωστές μητέρες των εξαφανισμένων, οι θαρραλέες ενέργειες των οποίων έστρεψαν την προσοχή του κόσμου στις μαζικές εξαφανίσεις κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας μεταξύ του 1976 και 1983.

Περικυκλωμένοι από ράφια γεμάτα με βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες που αναφέρονται στους ριζοσπαστικούς πολιτικούς αγώνες στη λατινική Αμερική, πίνουμε το τυπικό αργεντινικό ποτό της υγείας και της φιλίας, το *yerba mate*, ένα εξαιρετικό αφέψημα βοτάνων που αυξάνει την ενέργεια και τη διανοητική εγρήγορση και θεωρείται πως περιέχει όλες τις απαραίτητες για τη ζωή βιταμίνες. Το ζεστό ποτό σερβίρεται σε μια κολοκύθα με ένα ασημένιο καλαμάκι, γυρνάει από χέρι σε χέρι και μοιράζεται μεταξύ των φίλων. Καμία πολιτική συνάντηση στην Αργεντινή δεν είναι πλήρης χωρίς το *yerba mate*, και μερικοί από μας αναρωτιούνται εάν αυτό το φαινομενικά αβλαβές πράσινο τσάι είναι το μυστικό συστατικό πίσω από την διάθεση για εξέγερση αυτής της χώρας.

Η νύχτα πέφτει, και σε λίγο αρχίζουμε να ακούμε τον επαναλαμβανόμενο ρυθμό των κατασρολικών πέρα από το τετράγωνο. Ένα μικρό πλήθος περίπου πενήντα ανθρώπων έχει συναθροιστεί στο δρόμο – νέοι, γέροι, πλούσιοι, φτωχοί, κομψά ντυμένοι, ατημέλητοι, αλλά όλοι τους οπλισμένοι με κουτάλια, πιρούνια και μια ολόκληρη ποικιλία μεταλλικών αντικειμένων για να χτυπούν: μαγειρικά σκεύη, καπάκια, κουτάκια αναψυκτικών, μέρη αυτοκινήτων, συσκευασίες μπισκότων, ράβδους σιδήρου, κλειδιά αυτοκινήτων. Πάνω στο ρυθμό που είναι οξύς και μονότονος ο κόσμος τραγουδά περίεργες μελωδίες αντί για βαρετά πολιτικά συνθήματα: συχνά επαναλαμβάνουν το βασικό σύνθημα αυτής της εξέγερσης: *que se vayan todos*, να φύγουν όλοι, που σημαίνει ότι ΟΛΟΙ οι πολιτικοί, οι πολιτικοί κάθε κόμματος, το ανώτατο δικαστήριο, το ΔΝΤ, οι πολυεθνικές εταιρίες, οι τράπεζες – να φύγουν όλοι έτσι ώστε οι άνθρωποι να αποφασίσουν μόνοι τους τη μοίρα αυτής της οικονομικά ακρωτηριασμένης χώρας.

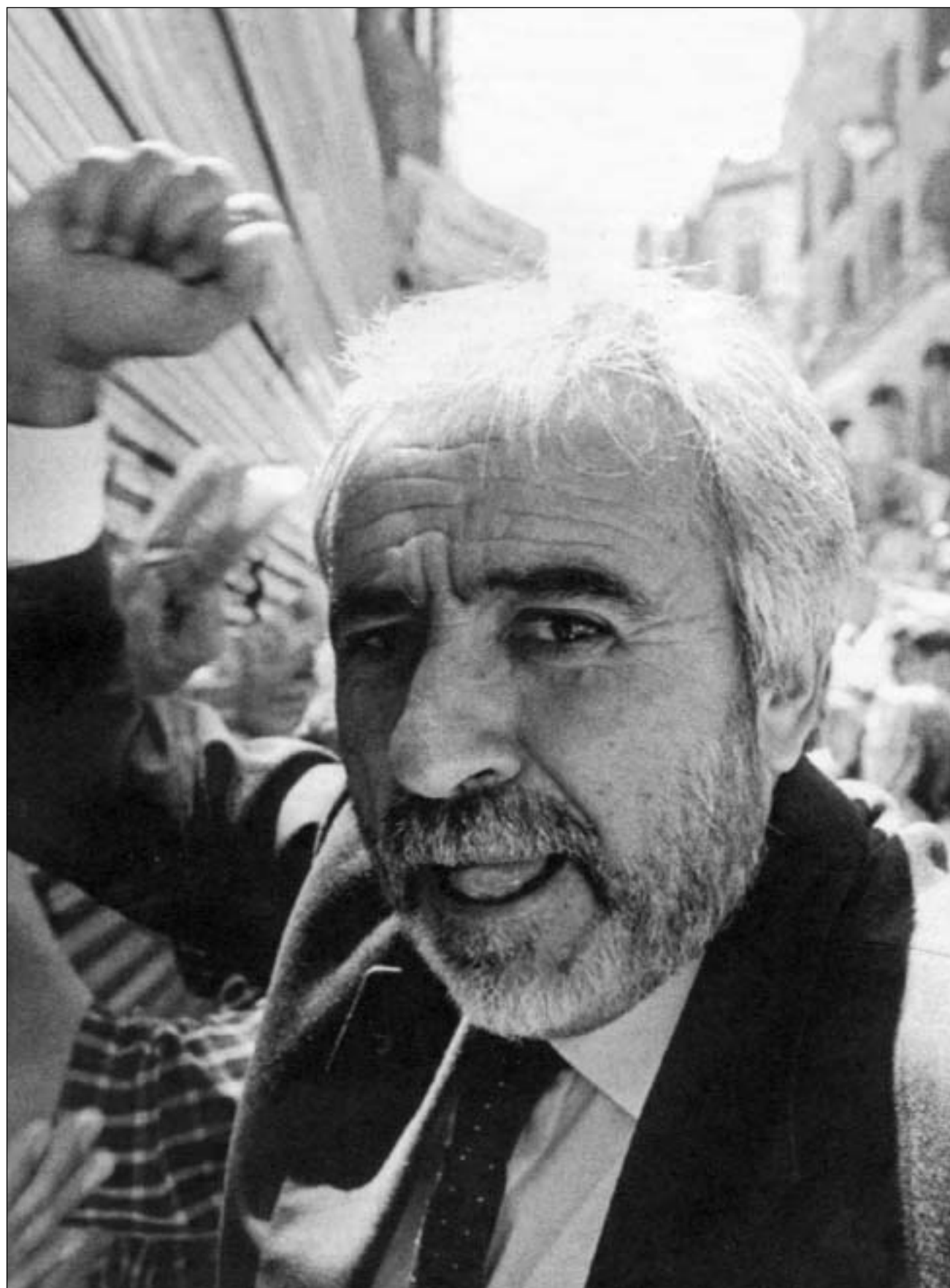
Η φίλη μας Ενα μας λέει ότι η κίνηση έχει χάσει ένα μέρος της ορμής της κατά τη διάρκεια των τελευταίων εβδομάδων. Παραδεχθήκαμε ότι μας έκανε έκπληξη το πόσο μικρό ήταν το πλήθος – αφού είχαμε φανταστεί τα *cacerolazos* να είναι τεράστια. Αλλά καθώς σκεφτόμαστε αυτό, φθάνουμε σε ένα σταυροδρόμι. Στα δεξιά μας βλέπουμε ένα άλλο πλήθος, ίσως δύο φορές μεγαλύτερο από το δικό μας, να έρχεται προς εμάς χαιρετώντας μας και φωνάζοντας με ενθουσιασμό. Συνεχίζουμε για μερικά τετράγωνα ακόμα, και στην επόμενη γωνία του δρόμου μία άλλη ομάδα ανθρώπων ξεχύνεται από τον υπόγειο σταθμό, τραγουδώντας και χοροπηδώντας καθώς συγχωνεύονται με την ομάδα μας. Άλλη μια ένωση και ακόμη περισσότεροι άνθρωποι έρχονται μαζί μας.

Ξεκινήσαμε καμιά πενηνταριά, γίναμε εκατό και παραπάνω, κατόπιν διακόσιοι, έπειτα πεντακόσιοι, χίλιοι, δύο χιλιάδες, ίσως περισσότεροι. Ποταμοί ανθρώπων που συρρέουν, αυξάνονται όλο και περισσότερο, γίνονται ένας ορμητικός χείμαρρος καθώς πλησιάζουμε στον τελικό προορισμό, τη Plaza de Mayo, όπου βρίσκεται το προεδρικό μέγαρο, ο Ροζ Οίκος, που προστατεύεται από παραταγμένους αστυνομικούς και οδοφράγματα.

Οι γειτονιές ξεδιγκώνονται

Κάθε εβδομάδα πολλοί άνθρωποι κάνουν αυτό το ταξίδι, έρχονται από κάθε γωνιά του Μπουένος Άιρες, μερικοί περπατώντας ως και επτά χιλιόμετρα. Έρχονται με τις *assembleas populares* (λαϊκές συνελεύσεις), τις συνελεύσεις γειτονιάς που έχουν ξεπηδήσει αυθόρμητα κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών σε περισσότερες από 200 διαφορετικές γειτονιές της πόλης και σε όλες τις γύρω επαρχίες. Αυτές οι συναθροίσεις γρήγορα μετατρέπονται σε αυτόνομα κέντρα κοινοτικής συμμετοχής. Οι περισσότερες πραγματοποιούνται σε εβδομαδιαία βάση (οι πιο φιλόδοξες δύο φορές την εβδομάδα!), και όλες γίνονται σε εξωτερικούς χώρους – σε πλατείες, πάρκα, ακόμα και σε σταυροδρόμια.

Κάθε Κυριακή γίνεται η συνέλευση των συνελεύσεων, μια διασυννοιακή ολομέλεια σε ένα πάρκο, που την παρακολουθούν πάνω από 4000 άνθρωποι και συχνά διαρκεί πάνω από 4

“Ποτέ στη ζωή μου δεν ενδιαφέρθηκα για κανέναν άλλο στη γειτονιά. Δεν ενδιαφερόμουν για την πολιτική. Αλλά αυτή τη φορά συνειδητοποίησα ότι αρκετά άφησα να αποφασίζουν για μένα κι έπρεπε να κάνω κάτι”.

ώρες. Ομιλητές από περιοχές πλουσίων, φτωχών και της μεσαίας τάξης συμμετέχουν και αναφέρονται στις εργασίες και τις προτάσεις των τοπικών συνελεύσεων, μοιράζονται ιδέες, και συζητούν τη στρατηγική των κινητοποιήσεων της επόμενης βδομάδας.

Οι τοπικές συνελεύσεις είναι ανοικτές σχεδόν σε όλους, ωστόσο μία έχει απαγορεύσει τη συμμετοχή στους τραπέζιτες και τα ενεργά στελέχη των κομμάτων, και άλλες έχουν αποκλείσει τα μμε. Ορισμένες συνελεύσεις έχουν περίπου 200 συμμετέχοντες, άλλες είναι πολύ μικρότερες. Σε μια συνέλευση όπου παρευρεθήκαμε είχε περίπου 40 ανθρώπους, μεταξύ των οποίων δύο μητέρες που κάθονταν στο πεζοδρόμιο και θήλαζαν τα μωρά τους, ένας δικηγόρος με κοστούμι, ένας χίπυς με πολύχρωμα μπατίκι, ένας ηλικιωμένος οδηγός ταξί, ένας κούριερ με ντρέντλοκ και μία μαθητευόμενη νοσοκόμα. Ήταν ένα ολόκληρο κομμάτι της αργεντινικής κοινωνίας που είχαν σχηματίσει κύκλο σ’ ένα σταυροδρόμι, κάτω από την πορτοκαλί λάμψη των λαμπτήρων νατρίου, μ’ ένα ολοκαίνουργιο megáφωνο που γυρνούσε από τον ένα στον άλλο και συζητούσαν πώς μπορούν ν’ αποκτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους. Κάθε τόσο περνούσε κάποιο αυτοκίνητο και χτύπαγε την κόρνα του σε ένδειξη υποστήριξης. Αυτό συνέβαινε από τις 8 το απόγευμα μέχρι τα μεσάνυχτα μια Τετάρτη βράδυ!

Όλα φαίνονταν τόσο φυσιολογικά, και όμως ήταν ίσως το πιο εξαιρετικό ριζοσπαστικό πολιτικό γεγονός στο οποίο είχα ποτέ παρευρεθεί – συνηθισμένοι άνθρωποι να συζητούν σοβαρά για την αυτοδιαχείριση, να κατανοούν αυθόρμητα την άμεση δημοκρατία και ν’ αρχίζουν να την εφαρμόζουν στις γειτονιές τους. Πολλαπλασιάστε το με το 200, μόνο σ’ αυτή την πόλη, κι έχετε τη δημιουργία μιας ακαταμάχητης λαϊκής εξέγερσης, μιας εξέγερσης σε επίπεδο βάσης που απορρίπτει τη συγκεντρωτική πολιτική εξουσία. Όπως είπε ο Roli, ένας λογιστής από τη συνέλευση του Almagro: “Οι άνθρωποι απορρίπτουν τα πολιτικά κόμματα. Για να ξεφύγουν από αυτήν την κρίση απαιτείται πραγματική πολιτική. Αυτές οι συνελεύσεις καθημερινών ανθρώπων στο δρόμο είναι η θεμελιώδης μορφή άσκησης πολιτικής”.

Εκτός από τις εβδομαδιαίες συναντήσεις, οι συνελεύσεις συστήνουν μικρότερες επιτροπές, που ασχολούνται με διάφορα τοπικά ζητήματα ή προβλήματα. Συνηθισμένες είναι οι επιτροπές για την υγεία – επειδή πολλοί τοπικοί προϋπολογισμοί νοσοκομείων πετσοκόβονται, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αναπτυχθούν εναλλακτικές λύσεις στο καταρρέον σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Κάποιοι προτείνουν όσοι έχουν δικά τους σπίτια να παρακρατούν το φόρο ιδιοκτησίας και να δίνουν αυτά τα χρήματα στα τοπικά νοσοκομεία. Πολλές συνελεύσεις έχουν επίσης επιτροπές εναλλακτικής ενημέρωσης, δεδομένου ότι υπάρχει μια αναπτυσσόμενη κριτική για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν την εξέγερση τα κυρίαρχα μίντια. Χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί ένα μεγάλο cacerolazo έξω από τα κεντρικά τους γραφεία για να καλύψουν την εξέγερση ακριβέστερα. Ωστόσο, η δυσπιστία απέναντι στις μεγάλες εταιρείες μμε είναι διαδεδομένη και οι τοπικές συνελεύσεις αρχίζουν να τυπώνουν τα δικά τους ενημερωτικά φυλλάδια, να έχουν εκπομπές στους τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς και να δημοσιεύουν σελίδες ενημέρωσης στο Internet.

Εκτός από τις αναρίθμητες συναντήσεις και το εβδομαδιαίο cacerolazo, οι συνελεύσεις οργανώνουν επίσης γιορτές δρόμων και δράσεις. Σε μια γειτονιά, παραδείγματος χάριν, η συνέλευση οργάνωσε πικετοφορία για να εμποδίσει τις αρχές να κλείσουν ένα φούρνο που δεν μπορούσε να πληρώσει το ενοίκιο.

Για πολλούς από τους συμμετέχοντες στις συνελεύσεις, αυτή είναι η πρώτη φορά που συμμετέχουν σε οποιαδήποτε μορφή κινητοποίησης σε επίπεδο βάσης στη ζωή τους. Δημιουργώντας ένα χώρο για να εκφράζουν οι άνθρωποι τα προβλήματά τους και την επιθυμία τους για αλλαγή, οι συνελεύσεις έχουν επιτρέψει στον κόσμο να συνειδητοποιήσει ότι οι προσωπικοί καθημερινοί τους αγώνες συνδέονται με τα προβλήματα άλλων ανθρώπων και ότι οι ρίζες των προβλημάτων είναι κοινές, είτε πρόκειται για την κυβέρνηση, είτε για τις τράπεζες, το ΔΝΤ, ή ολόκληρο το οικονομικό σύστημα. Ένας ηλικιωμένος καταστηματάρχης, η εμπειρία του οποίου είναι αντιπροσωπευτική για πολλούς συμμετέχοντες, είπε: “Ποτέ στη ζωή μου δεν ενδιαφέρθηκα για κανέναν άλλο στη γειτονιά. Δεν ενδιαφερόμουν για την πολιτική. Αλλά αυτή τη φορά συνειδητοποίησα ότι αρκετά άφησα να αποφασίζουν για μένα κι έπρεπε να κάνω κάτι”.

Για να συμβεί μια ριζοσπαστική αλλαγή, ο μετασχηματισμός πρέπει να πραγματοποιηθεί τόσο στα μυαλά μας όσο και στις κοινωνικές δομές, και μπορεί κανείς να ανιχνεύσει

στη γλώσσα μερικές από τις πιο ριζικές αλλαγές στη συνειδηση. Κάτι τέτοιο απεικονίζεται όμορφα σε μια νέα μορφή χαιρετισμού που έχει προκύψει από την εμπειρία των συνελεύσεων. Ο παραδοσιακός στη λατινοαμερικανική κουλτούρα χαιρετισμός της αριστεράς, *compañero* (σύντροφος), έχει αντικατασταθεί από την προσφώνηση *vecino* (γειτόνας). Είναι ένα απλό τέχνασμα της γλώσσας, αλλά υποδηλώνει μια σημαντική μεταστροφή, από μια πολιτική που βασίζεται στην εξουσία και τα κόμματα προς μια συμμετοχική πολιτική που φτιάχνεται από ανθρώπους και τόπους.

Συγκλίνοντα ρεύματα

Ο άγιος χείμαρρος του ήχου φτάνει τελικά στη γεμάτη κόσμο Plaza de Mayo. Οι δρόμοι που βγάζουν στην πλατεία είναι γεμάτοι με χιλιάδες ανθρώπων που υποδέχονται με ενθουσιασμό την άφιξη των διαφόρων συνελεύσεων. Το ένα πανό μετά το άλλο περνούν, κάποια πρόχειρα, άλλα καλογραμμένα. Πάνω στο καθένα γράφει το όνομα της γειτονιάς, το σημείο και την ώρα της συνάντησης.

Ο επαναλαμβανόμενος μεταλλικός ήχος γεμίζει τη νύχτα. Μερικοί βαριούνται να χτυπούν τις κατσαρόλες τους και αρχίζουν να χτυπούν τις κολόνες του φωτισμού στην πλατεία, άλλοι κοπανάνε τα οδοφράγματα που την χωρίζουν στη μέση, και που πίσω τους στέκονται μια σειρά MAT που συμβολικά προστατεύουν το ροζ μέγαρο. Ο ύμνος του κινήματος ξεσπάει περιοδικά και καλύπτει τον ήχο των κατσαρολικών, ακούγονται συνθήματα, «Όλοι πρέπει να φύγουν, ούτε ένας να μη μείνει, ο Duhalde να γυρίσει στις μάνας του το μουνί», φωνάζονται με την ίδια θέρμη από ηλικιωμένες γυναίκες, νεαρούς πανκ, απολυμένους εργάτες, μικρομεσαίους τραπεζοϋπάλληλους.

Νέα παιδιά γεμίζουν τους τοίχους με συνθήματα: δεν έχει μείνει σχεδόν ούτε ένας τοίχος της πόλης χωρίς κάποιο σύνθημα αντίστασης. Κάπου είναι ζωγραφισμένο το περίγραμμα ενός φέρετρου και μέσα υπάρχει η λέξη «πολιτικός» στο κτίριο ενός υπουργείου γράφει: «το ηγάνι μου δεν είναι αλεξίσφαιρο» στα κλειστά στόρια ενός μαγαζιού λέει: «λαϊκές συνελεύσεις – βγείτε στους δρόμους και διεκδικήστε ό,τι είναι δικό σας».

Στην Plaza de Mayo οι άνθρωποι είναι πολύ ανοικτοί και με διάθεση να μας μιλήσουν, μας λένε ιστορίες και επαναλαμβάνουν με έμφαση το πόσο σημαντικό είναι που καταγράφουμε το παράδειγμά τους και το στέλνουμε στον κόσμο. Η ποικιλομορφία του κόσμου μάς εντυπωσιάζει. Φαίνεται πως αντιπροσωπεύονται όλα τα κομμάτια της κοινωνίας. Και καθώς προσπαθούμε να κατανοήσουμε τις αντιφάσεις που διακρίνουμε, συναντάμε τον Pablo, έναν τριαντάχρονο υπάλληλο στην τράπεζα Boston, ο οποίος μας λέει: «Την ημέρα πρέπει να δουλεύω σαν καπιταλιστής, αλλά το βράδυ είμαι σοσιαλιστής. Είμαι σοσιαλιστής πολλά χρόνια, από τότε που εξαφανίστηκε ο πατέρας μου, όταν ήμουν 6 χρονών». Ο πατέρας του ήταν φοιτητής της κοινωνιολογίας και δεν ήταν ιδιαίτερα πολιτικοποιημένος, αλλά τελικά τον πέταξαν νεκρό στον Rio Plata, σε ηλικία 22 ετών, αφήνοντας πίσω μια γυναίκα 18 χρονών κι ένα εξάχρονο παιδί.

Αυτό που είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτο, είναι ότι καθένας από αυτούς τους ανθρώπους που είναι πάνω από 30 χρονών ζει με κάποιες αναμνήσεις από τη δικτατορία, έχει χάσει ανθρώπους από την οικογένειά του (ή τουλάχιστον γνωρίζει κάποιον που έχει χάσει), ξέρει πόσο άσχημα πράγματα μπορούν να συμβούν, πόσες εξαφανίσεις μπορούν να γίνουν προκειμένου να τρομοκρατηθεί ο πληθυσμός, πράγματα που εμείς, που έχουμε να αντιμετωπίσουμε απλώς δικαστήρια και φυλακές, δεν μπορούμε καν να φανταστούμε. Αυτή η λαϊκή συλλογική μνήμη φαίνεται να διαπερνά κάθε όψη αυτής της εξέγερσης. Αν και το νήμα της σύνδεσης με την αντίσταση στη δικτατορία έχει σχεδόν καταστραφεί, φαίνονται αποφασισμένοι να κάνουν όλη τη σκληρή δουλειά, να ξαναχτίσουν ένα κίνημα που μέχρι πρόσφατα παρέπαιε, ένα κίνημα που για καιρό ναυαριζόταν για να κοιμηθεί, να ξεχάσει τις γεμάτες φόβο αναμνήσεις που δεν άμβλυσε το πέρασμα του χρόνου, που ναυαριζόταν με νεοφιλελεύθερες υποσχέσεις και ιδιωτικά όνειρα, πεισμένο ότι αν δεν ακολουθηθούν οι «νόμοι της αγοράς», η χώρα θα ξαναγυρίσει στα σκοτεινά χρόνια της δικτατορίας.

Όμως δεν τους συμπονούν όλοι. «Το προκάλεσαν», λένε και ξαναλένε οι γείτονες στην Ουρουγουάη. «Νόμιζαν πως ήταν Ευρωπαίοι», και είναι αλήθεια πως το Μπουένος Άιρες μοιάζει περισσότερο με το Παρίσι παρά με το Σάο Πάολο. Παρόλ’ αυτά το φαινομενικό status του «πρώτου κόσμου» ήταν βασισμένο σε πιστώσεις, δάνεια και την άρνηση να αναγνωρισθούν τα σημάδια της επικείμενης κατάρρευσης. Στο δρόμο

για το σπίτι ένας τουργάνος ακτιβιστής μας λέει: «Αυτό είναι το πιο σημαντικό στην εξέγερση. Ξαναγίνεται λατινοαμερικανική η Αργεντινή, θυμάται ποια είναι η θέση της στο χάρτη».

Κάθε φορά που ρωτούσαμε άτομα σε συνελεύσεις γειτονιάς ή στα cacerolazos, «νομίζετε ότι οι άνθρωποι που βρίσκονται εδώ είχαν δραστηριοποιηθεί σε κινήσεις αντίστασης στο παρελθόν»; η απάντηση ήταν ένα εμφατικό όχι. Πρόσθεταν ότι σχεδόν μια ολόκληρη γενιά είχε χαθεί με τις εξαφανίσεις και την εξορία, κι έτσι υπήρχαν λίγα άτομα που να έχουν προηγούμενη εμπειρία στην οργάνωση οποιασδήποτε κίνησης.

Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς, και έρχεται σε αντίφαση με όσα νομίζαμε πως ξέραμε, ότι ένας λαός με ελάχιστες βάσεις, με ελάχιστες σχέσεις μεταξύ τους, προερχόμενος από έναν τόπο όπου βασίλευε η απάθεια και ο ατομικισμός, ντροπιασμένος και απελτισμένος, θα μπορούσε τόσο γρήγορα και διαισθητικά να αναπτύξει αυθόρμητα μορφές οργάνωσης που εμπειρεύουν την ανυπακοή, την άμεση δημοκρατία, την ουτοπία.

Αυτό το σκηνικό επαναλαμβάνεται στην Plaza de Mayo κάθε Παρασκευή βράδυ, αλλά το αποψινό cacerolazo είναι ξεχωριστό. Για πρώτη φορά οι piqueteros, οι πικετοφόροι, θα ενωθούν με το cacerolazo. Οι piqueteros είναι το μαχητικό κίνημα των άνεργων εργατών που ξεκίνησαν αυτήν την κοινωνική ανταρσία πριν πέντε χρόνια.

Η δύναμη των piqueteros

Γεννημένοι από την αγανάκτηση εξαιτίας της διαφθοράς, των συνεχών πολιτικών συμβιβασμών των επίσημων σωματείων και της αποτυχίας όλων των πολιτικών κομμάτων να τους αντιπροσωπεύσουν, οι piqueteros (ο όρος αναφέρεται στην κοινή τακτική αποκλεισμών δρόμων που ακολουθούν) ξεπήδησαν από τις αποκλεισμένες και φτωχές κοινότητες της επαρχίας. Είναι κυρίως άνεργοι εργάτες που έχουν οργανωθεί αυτόνομα στα προαστιακά barrios, τις γειτονιές που παίζουν βασικό ρόλο στην αίσθηση που έχουν πολλοί Αργεντινοί για το χώρο και την ταυτότητα.

Απαιτούν δουλειά, τροφή, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη, και ξεκίνησαν την άμεση δράση στη μέση της δεκαετίας του ’90, κλείνοντας τις εθνικές οδούς σε ολόκληρη τη χώρα. Η ενέργεια του μπλοκαρίσματος της ροής των προϊόντων αναδείχτηκε ως βασικός τρόπος παρακώλυσης της οικονομικής δραστηριότητας. Δεδομένου ότι ήταν άνεργοι, δεν γινόταν πλέον να απεργήσουν, αλλά με το μπλοκάρισμα των δρόμων μπορούσαν να αποδιοργανώσουν το οικονομικό σύστημα. Ένας από αυτούς εξήγησε: «Βλέπουμε ότι ο τρόπος που ο καπιταλισμός λειτουργεί είναι μέσω της κυκλοφορίας των αγαθών. Το κλείσιμο των εθνικών οδών είναι ο τρόπος να βλάψουμε ιδιαίτερα τους καπιταλιστές. Επομένως, για μας που δεν έχουμε τίποτα, ο τρόπος μας να τους κάνουμε να πληρώσουν το κόστος και να δείξουμε ότι δεν θα τα παρατήσουμε και δεν θα πεθάνουμε υπηρετώντας τις δικές τους επιδιώξεις, είναι να δημιουργήσουμε δυσκολίες με την παρεμπόδιση των μεγάλων διαδρομών της διανομής».

«Κλείνουμε τους δρόμους. Κάνουμε εκείνο το μέρος των δρόμων δικό μας. Χρησιμοποιούμε ξύλα, λάσπη και βενζίνη για να βάζουμε φωτιά», προσθέτει ο Alejandro με ενθουσιασμό. Είναι ένας νεαρός piquetero, περήφανος για την κόκκινη και μαύρη μπαντάνα του MTD (Κίνημα των Άνεργων Εργατών) που φορά γύρω από το λαιμό του και κουβαλά το ξύλινο μπαστούνι που έχει γίνει ένα από τα σύμβολα του κινήματος. «Αυτό το κάνουμε επειδή είναι ο μόνος τρόπος για να μας αναγνωρίζουν. Εάν σταθούμε στο πεζοδρόμιο για να διαμαρτυρηθούμε, θα μας ποδοπατήσουν.»

Αυτή η τακτική έχει αποδειχτεί εξαιρετικά επιτυχής. Ολόκληρες οικογένειες συμμετέχουν στους αποκλεισμούς, στήνοντας συλλογικές κουζίνες και σκηνές στη μέση του δρόμου. Πολλοί από τους συμμετέχοντες είναι νέοι, και πάνω από το 60% είναι γυναίκες. Με τα χρόνια αυτή η αόριστα συνενωμένη σε ομοσπονδία αυτόνομη κίνηση έχει κατορθώσει να εξασφαλίσει χιλιάδες προσωρινών εργασιών ελάχιστης αμοιβής, επιδομάτα τροφίμων και άλλες παραχωρήσεις από το κράτος. Η αστυνομία είναι συχνά ανίκανη να αντιμετωπίσει τους piqueteros, λόγω της λαϊκής υποστήριξης που απολαμβάνουν. Οι εθνικές οδοί περνούν συχνά δίπλα από τις φτωχογειτονιές στις άκρες των πόλεων, και υπάρχει πάντα η απειλή ότι οποιαδήποτε καταστολή ενάντια στους piqueteros θα έφερνε χιλιάδες ανθρώπων από αυτές τις περιοχές στο δρόμο για υποστήριξη, και θα προκαλούσε σοβαρότερα επεισόδια.

Τον Αύγουστο του 2001, μια πανεθνική κινητοποίηση των piqueteros κατόρθωσε να αποκλείσει 300 εθνικές οδούς σε ολόκληρη τη χώρα. Πάνω από 100.000 άνεργοι εργάτες συμμετείχαν και η οικονομία παρέλυσε κυριολεκτικά. Οι αρχές συνέλεξαν χιλιάδες και σκότωσαν πέντε, αλλά η κινητοποίηση συνέχισε ορμητικά και ανέδειξε τις μη-εραρχικές μορφές οργάνωσής της.

“Οι επαναστατικές εποχές είναι πάντα εποχές σύγκλισης, εποχές που φαινομενικά διαφορετικές ομάδες συναντιούνται για να διαμορφώσουν μια κοινωνικά εκρηκτική κατάσταση.”

Το πνεύμα της αυτονομίας και της άμεσης δημοκρατίας που υπάρχει στις συνελεύσεις γειτονιάς ασκήθηκε από τους ρίκετερος για χρόνια, δεδομένου ότι μοιράζονται μια παρόμοια υγιή δυσπιστία απέναντι σε κάθε εκτελεστική εξουσία. Κάθε δήμος έχει τη δική του οργάνωση που στηρίζεται στις γειτονιές και όλες οι πολιτικές και στρατηγικές αποφάσεις παίρνονται στις συνελεύσεις των ρίκετερος. Αν η κυβέρνηση αποφασίσει να διαπραγματευτεί κατά τη διάρκεια μιας ενέργειας, οι ρίκετερος δεν εξουσιοδοτούν ηγέτες για να πάνε να συζητήσουν με τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, αλλά αντ' αυτού, απαιτούν οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι να έρχονται στα μπλόκα έτσι ώστε όλοι οι άνθρωποι να μπορούν να συζητήσουν τις ανάγκες τους και συλλογικά να αποφασίσουν εάν θα αποδεχθούν ή θα απορρίψουν οποιοδήποτε προσφοράς. Πολύ συχνά έχουν δει ηγέτες και αντιπροσώπους πουλημένους, διεφθαρμένους ή σάπιους από την εξουσία και έχουν αποφασίσει ότι ο τρόπος για να το αντιμετωπίσουν είναι να αναπτύξουν ριζοσπαστικές οριζόντιες δομές.

Το κυριότερο αίτημα είναι συνήθως η δημιουργία μερικών προσωρινών χρηματοδοτούμενων από το κράτος θέσεων εργασίας, και μόλις εξασφαλιστούν αυτές οι ρίκετερος αποφασίζουν συλλογικά ποιος παίρνει αυτές τις θέσεις, με κριτήρια τις ανάγκες του καθενός και τη βοήθεια που πρόσφερε στους αποκλεισμούς. Αν δεν υπάρχουν αρκετές δουλειές, εναλλάσσονται εκ περιτροπής και μοιράζονται τις αμοιβές. Άλλα αιτήματα είναι: διανομή δεμάτων τροφίμων, απελευθέρωση μερικών από τις εκατοντάδες των φυλακισμένων ρίκετερος, δημόσιες επενδύσεις στην τοπική υποδομή όπως δρόμοι, υγεία, εκπαίδευση.

Ένας φίλος μας δείχνει ένα βίντεο μιας γυναίκας που συμμετείχε με πάθος στον αποκλεισμό της προηγούμενης εβδομάδας στις εγκαταστάσεις ενός διυλιστηρίου πετρελαίου. Κάθεται πίσω από ένα οδόφραγμα όπου καίγονται λάστιχα, της λείπουν κάποια δόντια, τα μάτια της είναι φτωχικά και διαπεραστικά, και δηλώνει, «ναι, αυτό είναι επικίνδυνο, φυσικά είναι επικίνδυνο, αλλά πρέπει να παλέψουμε, δεν μπορούμε να πάμε σπίτι επειδή κανένας δεν πρόκειται να φέρει τίποτα στην πόρτα μας... δουλειές, φαγητό για τα παιδιά μας, τα σχολεία που δεν υπάρχουν, τα νοσοκομεία... βλέπετε αν πάθω κάτι τώρα και πάω στο νοσοκομείο, αυτοί δεν έχουν ούτε επιδέσμους για να με βοηθήσουν. Έτσι αν σταματήσουμε την προσπάθεια, όλα τα πράγματα θα εξαφανιστούν... πρέπει να συνεχίσουμε να αγωνιζόμαστε».

Σε ορισμένα μέρη της Αργεντινής οι ρίκετερος έχουν δημιουργήσει σχεδόν ελευθερωμένες ζώνες, όπου η δυνατότητά τους να κινητοποιούν κόσμο είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή των τοπικών κυβερνήσεων. Στο General Mosconi, που στο παρελθόν ήταν μια πλούσια πόλη πετρελαίου στο μακρινό βορρά, και όπου υφίσταται τώρα ένα ποσοστό ανεργίας μεγαλύτερο από 40%, το κίνημα έχει πάρει την κατάσταση στα χέρια του και διαχειρίζεται πάνω από 300 διαφορετικά εγχειρήματα, συμπεριλαμβανομένων αρτοποιείων, βιολογικών καλλιεργειών, κλινικών και τον καθαρισμό των υδάτων.

Το εξαιρετικό είναι ότι αυτές οι ριζοσπαστικές ενέργειες, που ασκήθηκαν από μερικούς από τους πιο περιθωριοποιημένους και φτωχούς ανθρώπους στην Αργεντινή, οι οποίοι χρησιμοποίησαν στρατιωτικές τακτικές και εντυπωσιακά φλεγόμενα οδοφράγματα, κλείνοντας δρόμους, κάνοντας πορείες με κουκούλες και ξύλινα μπασιτούνια, δεν έχει απομακρύνει άλλα τμήματα της κοινωνίας. Στην πραγματικότητα, η υποστήριξη προέρχεται από όλους.

«Όταν οι άνθρωποι οργίζονται, νόμος τους γίνεται το αίμα, η φωτιά κι ο ιδρώτας», εξηγεί ένα νεαρός ρίκετερο, φορώντας μια μπλούζα “Punk’s Not Dead” στο πρόσωπό του σαν κουκούλα. «Χάσαμε επτά συντρόφους στη Plaza de Mayo. Δεν είχαν κανένα πολιτικό λάβαρο ή ιδεολογία, ήταν μόνο νέοι Αργεντινοί που ήθελαν ελευθερία. Τότε η κυβέρνηση κατάλαβε ότι οι άνθρωποι ήθελαν να την διώξουν με τις κλωτσιές... Εκείνοι που έχουν την εξουσία εκεί πάνω ανησυχούν πολύ γιατί δεν μπορούν πλέον να μας διατάζουν όπως παλαιότερα. Τώρα οι άνθρωποι λένε «αρκετά». Συνενωθήκαμε όλες οι κοινωνικές τάξεις, από τους εργαζομένους μέχρι τους άνεργους, για να πούμε «φτάνει πια», μαζί με ανθρώπους που έχουν 100.000 δολάρια και δεν μπορούν να τα πάρουν από την τράπεζα, ανθρώπους που «έφαγαν» τη ζωή τους δουλεύοντας για να αποταμιεύσουν, μαζί με μας που δεν έχουμε ούτε φαγητό να φάμε. Είμαστε όλοι Αργεντινοί, όλοι κάτω από το ίδιο λάβαρο, και δεν θέλουμε αυτό να ξανα συμβεί». Μία νεαρή ρίκετερο, η Rosa, το θέτει εν συντομία: «Όταν οι γυναίκες δεν έχουν πλέον τα αγαθά για να ταΐσουν τα παιδιά τους, η κυβέρνηση πέφτει, άσχετα με το τι είδος κυβέρνησης είναι».

La lucha es una sola

Απόψε έχουμε το προνόμιο να παρακολουθήσουμε τα διάφορα ρεύματα αυτού του αγώνα, καθώς κατευθύνονται προς την Plaza de Mayo. Ξαφνικά, μια αναταραχή ξεκινάει από τη γωνία της πλατείας και εξαπλώνεται στον συγκεντρωμένο κόσμο: όλα τα μάτια στρέφονται για να αντικρίσουν την άφιξη των ηρωικών ρίκετερος – μοιάζουν με απελευθερωτικό στρατό που μπαίνει στην πόλη. Με καλυμμένα τα πρόσωπά τους, τατουάζ στο σώμα και αγριωποί στην όψη – όλοι κρατάνε ένα κομμάτι σίδερο ή ξύλο, με τρόπο ώστε να σχηματίζουν γύρω τους κλοιό. Ο κόσμος τους υποδέχεται με κραυγές ευεφhemίας καθώς μπαίνουν στην πλατεία με μια διάθεση που αντανακλά το δυναμισμό, την επιμονή τους, ότι παραμένουν ανυποχώρητοι. Πάνω από τα κεφάλια του πλήθους σκάνε πυροτεχνήματα την ώρα που οι Μητέρες της Plaza de Mayo έρχονται να τους προϋπαντήσουν: τα μικρά, γερασμένα πρόσωπά τους διακρίνονται μέσα από τα άσπρα μαντήλια, που γράφουν τα ονόματα των εξαφανισμένων παιδιών τους. Πάνω από το πλήθος ανεμίζουν οι άσπρες και μπλε σημαίες των Μητέρων από τη μια και τα ξύλινα ρόπαλα των ρίκετερος από την άλλη. Πλαισιωμένοι από τα σύμβολά τους αγκαλιάζονται – και η νύχτα δονείται από ένα σύνθημα που βγαίνει απ’ ολόκληρη την πλατεία: «riquite y cacerola, la lucha es una sola», πικρές και κατσαρόλες, ο αγώνας είναι κοινός.

Αυτό που βλέπουμε απόψε είναι ένα απίστευτο αντίκρουμα διαφορετικότητας – μια σύγκλιση που γεφυρώνει τόσα πολλά χάσματα κοινωνικής τάξης και κοουλτούρας. Φαίνεται ότι κάθε κοινωνική ομάδα που συμμετέχει σ’ αυτή την εξέγερση αρχίζει να συνεργάζεται με τις υπόλοιπες, να αλληλοϋποστηρίζονται. Οι επαναστατικές εποχές είναι πάντα εποχές σύγκλισης, εποχές που φαινομενικά διαφορετικές ομάδες συναντιούνται για να διαμορφώσουν μια κοινωνικά εκρηκτική κατάσταση. Στην Αργεντινή η κατάσταση είναι εκρηκτική αυτή τη στιγμή – οτιδήποτε μπορεί να συμβεί, είναι ένα απίστευτο κοινωνικό πείραμα, που μπορεί να αποδειχτεί η πρώτη μεγάλη λαϊκή εξέγερση του 21^{ου} αιώνα ενάντια στον καπιταλισμό.

Στις τέσσερις το πρωί η πλατεία έχει αδειάσει. Το πλήθος έχει σιγά-σιγά διαλυθεί, επιστρέφοντας στις γειτονιές τους, η πόλη είναι και πάλι ήσυχη. Ομάδες νέων ανθρώπων κάθονται

στο γρασίδι: μιλάνε, τρώνε, καπνίζουν. Θα μπορούσε να είναι μια οποιαδήποτε Παρασκευιάτικη έξοδος σε μια οποιαδήποτε πόλη – όμως υπάρχουν άνθρωποι που γράφουν τα ονόματα των νεκρών του Δεκέμβρη στην πλατεία, υπάρχει μια μικρή ομάδα μαζεμένη πάνω από μια φορητή εκτυπωτική μηχανή που τυπώνει ντουζίνες μπλουζάκια με το απλό σύνθημα: yo decido, εγώ αποφασίζω.

16 Φλεβάρη 2002

Πολιτική χωρίς κόμματα

Ξυπνάμε το επόμενο πρωί και μαθαίνουμε πως ο Πάπας δήλωσε πως η Αργεντινή βρίσκεται σε μια κατάσταση «πριν την αναρχία». Φαίνεται πως ακολουθεί τα χνάρια του Προέδρου Duhalde, ο οποίος την πρώτη βδομάδα του Φλεβάρη δήλωσε: «Η Αργεντινή είναι ένα βήμα πριν την αναρχία». Κάποιες βδομάδες αργότερα ο υπουργός οικονομικών συμφωνεί, λέγοντας σε μια συνάντησή του με διεθνείς τραπεζίτες: «Είτε θα έχουμε συνέχεια (της οικονομικής κατάστασης) είτε θα έχουμε αναρχία». Είναι αστείο το πως αυτή η λέξη χρησιμοποιείται κάθε φορά που η εξουσία νιώθει να απειλείται.

Φαίνεται πως χρησιμοποιούν τη λέξη «αναρχία» για να χαρακτηρίσουν το χάος, την καταστροφή, την ανυπακοή, το μηδενισμό, την κατάρρευση του νόμου και της τάξης. Μάλλον δεν τη χρησιμοποιούν για να περιγράψουν το αυθεντικό πνεύμα του αναρχισμού, που έχει αυθόρμητα ξεπηδήσει στις γωνιές των δρόμων, στα πάρκα και τις πλατείες της Αργεντινής: την απλή επιθυμία των ανθρώπων να ζήσουν χωρίς άρχοντες, να παραμείνουν ελεύθεροι ν’ αυτοκυβερνηθούν.

Αυτό που είναι ελπιδοφόρο είναι ότι αυτό το πνεύμα έχει ξεπηδήσει τόσο αυθόρμητα και ότι κανείς, εκτός από κάτι κουρασμένους πολιτικάντηδες (και το κράτος φυσικά) δεν χρησιμοποιεί την λέξη αναρχισμός. Αυτό μπορεί να προκαλεί κάποια έκπληξη, δεδομένου ότι η Αργεντινή είχε το μεγαλύτερο αναρχικό κίνημα στον κόσμο, στην αυγή του εικοστού αιώνα. Μα κανείς δεν χρειάζεται έναν ακόμη «-ισμό» του 19^{ου} αιώνα, μια ακόμη λέξη που θα φυλακίζει και θα καθλώνει νοήματα, μια ακόμη λέξη που θα παρασύρει κάποιους ανθρώπους στην άνεση και τη διαύγεια ενός κλειστού σχεταρισμού – και που θα οδηγήσει άλλους σε εκτελεστικά αποσπάσματα ή δικαστήρια. Οι ταμπέλες οδηγούν τόσο εύκολα στο φανατισμό, τρέφουν αναπόφευκτα τη μισαλλοδοξία, περιχαράκωνουν σε δόγματα – και περιορίζουν τις δυνατότητες αλλαγής.

Από την Εξέγερση

στην Ανοικτοδόμηση

Έχουν ξεσπάσει πολλές εξεγέρσεις ενάντια στο ΔΝΤ σε όλο τον κόσμο κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Από την Ινδονησία στη Νιγηρία και από το Εκουαδόρ στο Μαρόκο, οι άνθρωποι εκφράζουν την οργή και την απελπισία τους ενάντια στα μέτρα λιτότητας που καταστρέφουν τη ζωή τους. Έγιναν ταραχές, κάποιες φορές επενέβη ο στρατός, σ’ ορισμένες περιπτώσεις έπεσαν κυβερνήσεις, όμως παρ’ όλα αυτά το ΔΝΤ παραμένει και τα μέτρα λιτότητας συνεχίζονται. Τίποτα δεν αλλάζει, εκτός από τη φτώχεια και την αβεβαιότητα που εξακολουθούν να αυξάνονται.

Στην εφημερίδα Buenos Aires Herald, διαβάζουμε ένα επίκαιρο άρθρο για ένα καινούργιο παιχνίδι για υπολογιστές που λέγεται «Παίζοντας τον Υπουργό», στο οποίο αντικαθιστάς τον Υπουργό Οικονομικών της Βραζιλίας και παίρνεις την ευθύνη του να κρατήσεις τη χώρα σε μια σταθερή οικονομική πορεία έχοντας να αντιμετωπίσεις κρίσεις της αγοράς, πτωχεύσεις τραπεζών και υποτιμήσεις του νομίσματος. Το παιχνίδι, σύμφωνα με το δημιουργό του, έχει σχεδιαστεί προκειμένου να «δοκιμάσει τις ικανότητές σας στην αυξομείωση των επιτοκίων, τον έλεγχο του πληθωρισμού, την κατάρτιση προϋπολογισμών και τη διαχείριση των χρεών». Προφανώς, το πως αντιμετωπίζεται η κρίση στο σύστημα υγείας και οι ταραχές εξαιτίας της πείνας δεν είναι μέρος της πρόκλησης όταν «παίζεις τον υπουργό».

Κατά τη διάρκεια μιας πρόσφατης συνέντευξης, ο ερευνητής δημοσιογράφος Greg Palast αποκάλυψε πόσο χρήσιμες είναι αυτές οι εξεγέρσεις για το ΔΝΤ. Ο Palast αναμετέδωσε μια συνομιλία του με τον Joseph Stiglitz, πρώην ηγετικό στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας: «Οποδήποτε πάμε, σε κάθε χώρα που μπλέκουμε, καταλήγουμε να καταστρέφουμε την οικονομία τους – κι η χώρα καταλήγει στις φλόγες», είπε ο Stiglitz. Και πρόσθεσε ότι τους άσκησε αυτή την κριτική και γι’ αυτό απολύθηκε. Μα είτε επίσης πως η ΠΤ κατά κάποιο τρόπο λαμβάνει υπόψη της τις εξεγέρσεις στους σχεδιασμούς της. «Ξέρουν πως όταν πιέζουν μια χώρα και καταστρέφουν την οικονομία της, θα ξεσπάσουν ταραχές στους δρόμους. Και λένε

αυτές είναι 'οι ταραχές του ΔΝΤ'. Με άλλα λόγια, εξαιτίας ακριβώς των ταραχών, χάνεις. Το κεφάλαιο εγκαταλείπει τη χώρα και αυτό δίνει την ευκαιρία στο ΔΝΤ να αυξήσει τους όρους και τους περιορισμούς του.»

Αυτό που το ΔΝΤ δεν περιμένει, και οπωσδήποτε δεν θέλει, είναι να πάρουν οι άνθρωποι τα πράγματα στα χέρια τους, να προχωρήσουν από την αντίσταση στην ανοικοδόμηση, από την απελπισία και την οργή των ταραχών στη χαρά της δημιουργίας εναλλακτικών λύσεων. Καθώς η οικονομική κρίση εισέρχεται στην κοινωνική δομή της Αργεντινής, σπρώχνοντας ολοένα και περισσότερους στο χείλος του γκρεμού, η ένταση μεταξύ ελπίδας και απελπισίας διανοίγει έναν δημιουργικό και πρόσφορο για αλλαγή χώρο. Ανάμεσα στα γέλια και τα δάκρυα υπάρχει χώρος για αισιοδοξία, χώρος για ριζική κοινωνική μετατροπή.

Για τους εργάτες του εργοστασίου κεραμικών Zapón στην πόλη Neuquē, ήταν αυτό το πνεύμα της αισιοδοξίας που τους επέτρεψε να καταλάβουν το εργοστάσιό τους (έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς κεραμικών της Λατινικής Αμερικής) εδώ και 6 μήνες και να το λειτουργούν με αξιοθαύμαστα αποτελέσματα. Η εταιρεία σταμάτησε την παραγωγή πέτρουσι, ισχυριζόμενη πως δεν ήταν πια κερδοφόρα και δεν μπορούσαν να πληρώνουν τους μισθούς των εργατών. Αντί να ενταχθούν στους άνεργους της Αργεντινής, που ολοένα αυξάνονται, οι εργαζόμενοι αποφάσισαν να καταλάβουν το εργοστάσιο και να συνεχίσουν μόνοι τους την παραγωγή.

«Δείξαμε πως με την αξία της παραγωγής δύο ημερών μπορούσαμε να πληρώσουμε τους μισθούς των εργατών για ολόκληρο το μήνα», εξηγεί ο Godoy, ένας από τους 326 εργάτες που συμμετέχουν στην κατάληψη, αποκαλύπτοντας έτσι πού πραγματικά πήγαιναν τα κέρδη της εταιρείας. Οι εργάτες κατέβασαν τις τιμές στο 60% απ' όσο ήταν πριν και έχουν οργανώσει ένα δίκτυο νέων πολιτών που πουλάνε τα προϊόντα στην πόλη. Ο Jose Romero, εργάτης στο εργοστάσιο, προσθέτει: «Αυτός ο αγώνας μάς άνοιξε τα μάτια για πολλά πράγματα».

Όπως και πολλοί άλλοι σε αυτό το κίνημα, είναι επικριτικοί απέναντι στις ιεραρχικές δομές οργάνωσης. Ο Godoy συνεχίζει: «Τώρα δεν έχουμε μόνιμα συνδικαλιστικά στελέχη. Τα στελέχη δουλεύουν οκτώ ώρες, όπως όλοι οι υπόλοιποι και ασκούμε τις συνδικαλιστικές μας δραστηριότητες μετά το ωράριο. Οι αποφάσεις όλες παίρνονται σε γενικές συνελεύσεις εργατών, όχι πίσω από κλειστές πόρτες». Φωτογραφίες του κατελημμένου εργοστασίου δείχνουν εργάτες να γελάνε και ν' αστειεύονται καθώς βγάζουν κεραμικά από τους φούρνους. Στο μυθιστόρημα της Ursula Le Guin με τον τίτλο *The Dispossessed*, που είναι πιθανότατα η πιο συγκεκριμένη και συγκινητική περιγραφή μιας αντιεξουσιαστικής κοινωνίας στην αγγλική γλώσσα, οι λέξεις παίζω και δουλεύω είναι οι ίδιες. Φαίνεται πως οι εργάτες της Zapón έχουν ξεκινήσει να κάνουν αυτό το όνειρο πραγματικότητα.

Την ίδια ώρα, ένα μεταλλωρυχείο στο Rio Turbio έχει καταληφθεί, καθώς και μια κλωστοϋφαντουργία στο Μπουένος Άιρες, η οποία μάλιστα διοργάνωσε πρόσφατα ένα φεστιβάλ της Διεθνούς Μέρας Γυναίκων. Αυτές οι επιχειρήσεις που διοικούνται από τους εργάτες είναι παράδειγμα προς μίμηση για όλα τα Αργεντινικά εργοστάσια και ίσως δημιουργούν προηγούμενο για το πώς θα λειτουργεί η οικονομία στη «νέα» Αργεντινή. Ένας βιοτέχνης, που ήταν στο χείλος της χρεοκοπίας, φώναξε τους εργάτες του και τους είπε πως αφού δε μπορούσε πλέον να τους πληρώσει τους μισθούς τους, θα τους έδινε κουβέρτες από αυτές που έφτιαχνε το εργοστάσιο, τις οποίες θα μπορούσαν είτε να πουλήσουν είτε να πάρουν στο τοπικό παζάρι ανταλλαγών και να ανταλλάξουν με άλλα αγαθά. Πιθανόν να τρόμαξε από το παράδειγμα της Zapón ή ίσως

ν' αρχίζει να συνειδητοποιεί το άσκοπο του να συνεχίσει μια επιχείρηση ως είχε, σε τόσο ασυνήθιστους καιρούς.

Λαϊκή οικονομία

Σ' αυτά τα παζάρια ανταλλαγών είναι που μπορεί κανείς να βρει ένα ακόμη παράδειγμα του πώς η ανάγκη γεννά την εφευρετικότητα, που επιτρέπει στους Αργεντινούς να επιβιώσουν από την κρίση. Επισκεπτόμαστε το *Trueque La Estación*, το Παζάρι του Σταθμού, που γίνεται δύο φορές την εβδομάδα σε ένα τετραώροφο κοινοτικό κέντρο στα περίχωρα της πόλης. Εκεί μας ξεναγεί η Ana, μια ντροπαλή μηχανικός με χοντρά γυαλιά. «Οι πολιτικοί έχουν κλέψει τα πάντα απ' το λαό, θέλουν να ελέγχουν τους πάντες», εξηγεί. «Οι άνθρωποι έρχονται εδώ γιατί δεν θέλουν να 'ναι στο σύστημα.»

Το μέρος σφύζει από δραστηριότητα – μετά βίας μπορούμε να κινηθούμε μεταξύ των πρόσχαρων ανθρώπων που εξετάζουν σχολαστικά τις σειρές από πάγκους με προϊόντα και υπηρεσίες. Μπορείς να αγοράσεις τα πάντα εδώ, ή καλύτερα, μπορείς να ανταλλάξεις τα πάντα: από αυγά μέχρι αυτοκόλλητα για τον προφυλακτήρα, φούστες μίνι και μπαχαρικά, από αγγούρια μέχρι κεντημένες θήκες για χαρτί υγείας. Χρησιμοποιούν το δικό τους ανταλλακτικό νόμισμα, μικρά χρωματιστά χαρτονομίσματα που μοιάζουν με τα λεφτά της Μονόπολης.

Το σύστημα είναι απλό: οι άνθρωποι πάνε τα προϊόντα τους στο παζάρι και τα πουλάνε για ανταλλακτικά χαρτονομίσματα. Με αυτά μπορούν να αγοράσουν προϊόντα που αυτοί με τη σειρά τους χρειάζονται. Αν κάποιος δεν έχει κάτι για να ανταλλάξει, μα θέλει να πάρει κάτι, θα πρέπει να αγοράσει ανταλλακτικά χαρτονομίσματα με πραγματικά λεφτά. Όμως οι περισσότεροι έχουν πράγματα γι' ανταλλαγή, αν είναι αρκετά εφευρετικοί: αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να στερούνται χρημάτων, έχουν όμως πλεόνασμα φαντασίας. Στοίβες από άτακτα ριγμένα αντικείμενα καλύπτουν κάποια τραπέζια, ενώ άλλα έχουν τα πράγματά τους βολμένα με τάξη. Μια νέα κοπέλα κάθεται πίσω από ένα σωρό εσώρουχα διαβάζοντας Νίτσε, ενώ μια μητέρα που κουβαλάει το παιδί της ανταλλάσσει στο άφησθήσε τις σπιτιόσιες πίτες της. Σ' ένα τραπέζι μυθιστορήματα του Frederick Forsyth παλεύουν με κάτι Αργεντινικά περιοδικά και βιβλία για τον Ισπανικό Εμφύλιο για λίγο χώρο. Σε ένα παραγάδι πίσω από τις σκάλες, μια οικογένεια Βολιβιανών αυτοχθόνων συζητά πάνω από ξύλινα κουτιά με φρέσκα λαχανικά. Στον πάνω όροφο ένας γιατρός με μια πεντακάθαρη λευκή μπλούζα προθυμοποιείται να μας μετρήσει την πίεση, ενώ ένας οδοντίατρος επιδεικνύει τις γνώσεις του χρησιμοποιώντας μια φρικαστική ψεύτικη οδοντοστοιχία. Κάποιοι κουρεύονται σ' ένα δωμάτιο, ενώ σ' ένα άλλο προσφέρεται μανικιούρ και «ρίχνουν» τα ταρ. Υπάρχουν μαθήματα τεχνικού σχεδίου καθώς και συμβουλές για μετανάστες. Σποραδικά ο ραδιοφωνικός σταθμός του παζαριού (που εκπέμπει μέσω ενός πανάρχαιου πομπού) ανακοινώνει νέες υπηρεσίες που προσφέρονται.

Τέτοιου είδους παζάρια άρχισαν να λειτουργούν από το 1995, όταν άρχισε να γίνεται αισθητή η οικονομική ύφεση. Από τότε έχουν εξελιχθεί σε ένα ολόκληρο δίκτυο και είναι τώρα γνωστά ως *nodas*, που σημαίνει «σημεία συνάντησης». Αυτή τη στιγμή υπάρχουν αρκετές χιλιάδες *nodas* σ' όλη τη χώρα, ενώ συμμετέχουν σ' αυτά πάνω από δύο εκατομμύρια άνθρωποι. Για πολλούς είναι ο μόνος τρόπος να επιβιώσουν από την οικονομική κρίση.

Καθώς βγαίνουμε από το κτίριο, περνάμε μπροστά από μια ψηλή, κομψή γυναίκα, γύρω στα σαράντα που έχει έναν πάγκο, με την οποία συζητούσαμε νωρίτερα το ίδιο απόγευμα. Μας αποχαρεττά. Τα σκούρα μάτια της είναι γεμάτα μελαγχολία, σ' έντονη αντίθεση με τη γενικευμένη ευθυμία που

υπάρχει στην ατμόσφαιρα. Τα χείλη της σιωπηλά σχηματίζουν τη λέξη: «Πεινάμε».

Πρόσκληση στο μπλοκ της Μπουζουαΐας

Είναι μεσημέρι Δευτέρας και βρισκόμαστε στην οδό Florida, το βασικό πεζόδρομο με μαγαζιά του Μπουένος Άιρες, παρόμοιο με την Oxford Street του Λονδίνου: γεμάτο McDonald's, Tower Records και Benetton. Αυτός ο πολύβουρος δρόμος, συνήθως γεμάτος με τραπεζίτες και γιάπηδες που ψωνίζουν στα γρήγορα την ώρα του μεσημεριανού, απλώνεται κατά μήκος της οικονομικής περιοχής. Αλλά σήμερα κάτι δεν είναι συνηθισμένο. Το θρόισμα των πλαστικών τσαντών το καλύπτει μια εκκωφαντική φασαρία.

Ένα πλήθος διακοσίων περίπου ατόμων χτυπάει το ασαλένιο πλέγμα που προστατεύει την είσοδο μιας τράπεζας. Χτυπούν με σφυριά, κουτάλες, γαλλικά κλειδιά, μια γυναίκα βγάζει ακόμη και το παπούτσι της για να χτυπήσει. Ολόκληρη η πρόσοψη του κτιρίου τρέμει από τα οργισμένα χτυπήματα. Κάποια είναι τόσο δυνατά που ανοίγουν τρύπες στο μέταλλο, και γαντοφορεμένα χέρια τραβούν να το σκίσουν. Ξαφνικά, το προστατευτικό κιγκλίδωμα καταρρέει κάτω από τις ιαχές του πλήθους.

Μια μικρή ομάδα ξεκόβει από το πλήθος και εισβάλλει στον προθάλαμο μιας τράπεζας απέναντι. Σε κλάσματα δευτερολέπτου και τα έξι μηχανήματα ATM σπάζονται, θρυμματισμένα γυαλιά σκορπάνε τριγύρω. Μια γυναίκα γράφει με σπρέι τη λέξη «*chorros*», απατεώνες, με μεγάλα γράμματα πάνω στο μαρμάρινο τοίχο. Νευρικοί τραπεζικοί υπάλληλοι παρακολουθούν τη σκηνή πίσω από μια πόρτα, ένα αυγό διασχίζει τον αέρα και σκάει πάνω της. Οι τραπεζικοί αποτραβιούνται και φεύγουν.

Το πλήθος επαναλαμβάνει την κραυγή «*ladrones, ladrones*», κλέφτες, και μετά αρχίζουν να φωνάζουν ένα σύνθημα και να χοροπηδούν εκστατικά πάνω κάτω, σκορπώντας χαρτοφύλακες και ντοσιέ στον αέρα. Το σύνθημα είναι: «όποιος δε χοροπηδάει είναι τραπεζίτης, όποιος δε χοροπηδάει είναι ληστής». Όταν τελειώνει αυτό, βγαίνουν όλοι από τον προθάλαμο και προχωρούν στην επόμενη τράπεζα, λίγα μέτρα πιο κάτω.

Τέτοιου είδους τακτικές έχουν γίνει πλέον τυπικές στις διαδηλώσεις: τα θρυμματισμένα γυαλιά, τα γραφίτι πάνω στους τοίχους των τραπεζών, τα σύμβολα του κεφαλαίου που καταστρέφονται. Εικόνες σαν κι αυτή έχουν ριζώσει στη φαντασία μας τα τελευταία χρόνια, τοποθετημένες εκεί από τα κυρίαρχα μίντια, στην προσπάθειά τους να διαρέσουν, ν' απαξιώσουν και να επιτεθούν στο αναπτυσσόμενο αντικαπιταλιστικό κίνημα, το οποίο ολοένα και συχνότερα ονομάζουν «τρομοκρατές», «βίαιους αναρχικούς», «μαινόμενο όχλο». Από το Λονδίνο μέχρι τη Γένοβα, το Σιάτλ, την Πράγα, το Κεμπέκ, η ίδια ιστορία επαναλαμβάνεται, οι ίδιες εικόνες, οι ίδιες τελετές συμβολικών καταστροφών, παίζονται πάλι και πάλι. Σηκνές που αυξάνουν σίγουρα την κυκλοφορία των εφημερίδων όταν προβάλλονται στην πρώτη σελίδα και που χρησιμεύουν στο να αποπροσανατολίσουν από τα πραγματικά σημαντικά ζητήματα. Όμως εδώ, στο Μπουένος Άιρες, τα πράγματα είναι πολύ-πολύ διαφορετικά.

Πρώτα απ' όλα, ήταν αδύνατο να ξεχωρίσει κανείς τους διαδηλωτές από τους περαστικούς. Άντρες με κοστούμι και γραβάτες, με ντοσιέ στο ένα χέρι και σφυριά στο άλλο, γυναίκες με χρυσά μπρασελέ, τσάντες και ψηλά τακούνια να κρατάνε μπουκαλίου σπρέι, άχρωμοι υπάλληλοι στη διάρκεια του μεσημεριανού τους διαλειμματος να μπαίνουν στις φασαρίες και μετά να χάνονται στο πλήθος. Το να περπατάς στην περιοχή ήταν εκπληκτικό, όχι μόνο γιατί ήταν αδύνατο να πεις ποιος είναι ποιος, αλλά επιπλέον γιατί τα μαγαζιά παρέμεναν ανοιχτά, με τις πόρτες και τα παράθυρά τους ανοιχτά, χωρίς να φοβούνται το πλιάτσικο ή τις καταστροφές, καθώς ήταν απόλυτα ξεκάθαρο πως ο στόχος ήταν οι τράπεζες και μόνον αυτές. Μέχρι και τα McDonald's, που συνήθως έχουν την τιμή να είναι τα πρώτα με σπασμένα τα τζάμια τους, είχαν τις πόρτες ανοιχτές, προστατευόμενα μόνο από τον συνηθισμένο τους σεκιουριτά.

Μια άλλη σημαντική διαφορά είναι πως αυτό δεν είναι το μπλοκ μπλοκ – δεν υπάρχουν μαύρες κουκούλες. Κανείς δε φορά μάσκα, αν και μια γυναίκα καλύπτει το πρόσωπό της με μια εφημερίδα και φορά μαύρα γυαλιά – κατανοητό αν έχεις επιβιώσει της εξαφάνισης 30.000 συμπολιτών σου. Το «αγωνιστικό» (και συχνά μάτσο) παράνομο στυλ λείπει εντελώς. Είναι μέρα μεσημέρι – την ώρα που η τράπεζα καταστρέφεται, στο διπλανό μαγαζί κάποιος αγοράζουν παπούτσια του τένις, και οι ελάχιστοι αστυνομικοί, ανήμποροι να κάνουν οτιδήποτε, «κάθονται στ' αυγά τους». Πρόκειται για την πιο ανοιχτή, υπεύθυνη και πειθαρχημένη καταστροφή περιουσίας που έχουμε δει ποτέ. Είναι ακόμη πιθανότατα η πιο σουρεαλιστική. Αν κάποιος ονομάσει αυτούς τους ανθρώπους «μπλοκ»

“Οι πάντες αποκηρύσσουν πλέον τους πολιτικούς κι όσους ανήκουν στις οικονομικές ελίτ... Κανείς απ’ όσους είναι γνωστοί δεν μπορεί να περπατάει στους δρόμους χωρίς να τον βρίσουν ή να του επιτεθούν.”

–και γιατί όχι, αφού κινούνται και δρουν ως τέτοιο–, πιθανόν το όνομα που θα τους ταίριαζε καλύτερα είναι «το μπλοκ της μπουρζουαζίας».

Οι *ahorristas*, οι «αποταμιευτές», κάνουν τις διαδηλώσεις τους τρεις φορές τη βδομάδα. Τη μέρα που τους ακολούθησα με «επισκέφτηκαν» 17 τράπεζες. Πριν να τους συναντήσουμε, ήταν δύσκολο να φανταστούμε γυναίκες με τσάντες με ψώνια και ταξούνια να κλωτσάνε παράθυρα και στα βαμμένα με κραγιόν χείλη τους να σχηματίζονται τεράστια χαμόγελα καθώς παρακολουθούσαν τα τζάμα να σπάνε. Την ίδια μέρα, περικλύλωναν επίσης όλα τα βαν χρηματοπιστολίων που συναντούσαν, τα γέμιζαν γκράφιτι, ενώ άντρες με επίσημα κοστούμια ξεβίδωναν τα παξιμάδια από τις ρόδες τους και άλλοι άνοιγαν τα καπό, τραβώντας τα καλώδια των μηχανών. Μανάδες χοροπηδούσαν στις σκεπές των βαν, σπάζοντας ότι μπορούσε να σπάσει – καθρέφτες, φώτα, πινακίδες κυκλοφορίας, ναλοκαθαριστήρες, κεραιές. Για τρεις ώρες, ένα δευτεριότατο απόγευμα, η αντίληψή μας για τον κόσμο αναποδογύρισε, όλες οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα έσβησαν. «Θα μπορούσε να 'ναι η δική μου μάνα», σκεφτόμασταν συνέχεια.

Οι *ahorristas* ανήκουν από την ανώτερη μέχρι την κατώτερη μέση τάξη, και είναι αυτοί των οποίων τις αποταμιεύσεις έχει παγώσει η κυβέρνηση. Με τα πουκάμισα και τις γραβάτες τους, τα γυαλιά τους από επώνυμους σχεδιαστές, απλά δε φαίνονται ο τύπος ανθρώπων που θα κατέστρεφε ξένη περιουσία. Είναι αρχιτέκτονες, προγραμματιστές, γιατροί, νοικοκυρές, λογιστές, ακόμη και τραπεζιόκοι. Μία υπάλληλος τραπέζης, φρονώντας ένα ταγεράκι και κρατώντας ένα γαλλικό κλειδί, μας εξηγεί: «Δεν είναι μόνο οι τράπεζες κλέφτες, είναι και η κυβέρνηση και οι εταιρείες. Δήμευσαν τα λεφτά που είχαμε στην τράπεζα. Τα έκλεψαν». Σταματά και υψώνει τη γροθιά της. «Είμαι εξοργισμένη!»

Παρ’ όλα αυτά, οι *ahorristas* δεν είναι απλά η εγωιστική μεσοαστική τάξη που νοιάζεται μόνο για τα λεφτά της. Ο αγώνας τους έχει ξεφύγει από τα περιορισμένα δικά τους συμφέροντα κι έχει αρχίσει να γίνεται σε μεγάλο βαθμό κριτικός προς το κοινωνικό σύστημα. Έχουν δημόσια δηλώσει σύμμοχοι των *riqueteros* και πολλοί συμμετέχουν στις συνελεύσεις. «Πολλά περισσότερα από την κυβέρνηση πρέπει ν’ αλλάξουν εδώ», λέει ο Carlos, ένας προγραμματιστής που 'χει ζωγραφίσει συνθήματα στο κοστούμι του. Τα λόγια του αντηχούν αυτά ενός *riquetero*, του Alejandro: «Εμείς οι *riqueteros*, καθώς και όλοι όσοι αγωνίζονται, αγωνιζόμαστε για την κοινωνική αλλαγή. Δεν πιστεύουμε πια στο καπιταλιστικό νεοφιλελεύθερο σύστημα».

Προβλέποντας το απρόβλεπτο

“Οι πάντες αποκηρύσσουν πλέον τους πολιτικούς κι όσους ανήκουν στις οικονομικές ελίτ», λέει ο José Luis Coraggio, πρότανης ενός πανεπιστημίου στο Μπουένος Άιρες που συμμετέχει στο κίνημα. «Κανείς απ’ όσους είναι γνωστοί δεν μπορεί να περπατάει στους δρόμους χωρίς να τον βρίσουν ή να του επιτεθούν. Είναι αδύνατο να προβλέψει κανείς τι θα γίνει. Τον επόμενο μήνα ή την άλλη εβδομάδα, ο Duhalde μπορεί να πέσει, μπορεί να βρεθούμε σε κατάσταση χάους ή μπορεί να χτίζουμε μια νέα χώρα που δεν θα έχει σχέσεις με τον νεοφιλελευθερισμό και τον καπιταλισμό.»

Η απομάκρυνση από τα κυρίαρχα καπιταλιστικά μοντέλα είναι αυτό που φοβούνται περισσότερο το ΔΝΤ και οι υποστηρικτές του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου. Πέρσι, ο Fidel Castro προκάλεσε διπλωματική αναστάτωση όταν κατηγορήσε την Αργεντινή ότι «γλείφει τις μπότες των Γιάννηδων». Σήμερα αυτή η μπότα βρίσκεται πάνω στο πρόσωπο της Αργεντινής και θα αρχίσει σίγουρα να το κλωτσά αν η κυβέρνηση δεν βρει τρόπο να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του παγκόσμιου κεφαλαίου και να ξαναρχίσει το γλείψιμο.

Ωστόσο, η κυβέρνηση βρίσκεται μεταξύ σφύρας και άκμονος. Ακόμη κι αν της είχε απομείνει έστω κι ελάχιστη νομιμοποίηση από τη μεριά της αργεντινικής κοινωνίας, που ολοφάνερα δεν έχει μείνει πλέον, δεν θα ήταν δυνατό να ικανοποιηθεί και τις ελπίδες των πολιτών και τις απαιτήσεις του κεφαλαίου που επιβάλλονται από το ΔΝΤ. Τι μπορεί να κάνει, λοιπόν;

Οι παραδοσιακές θεραπείες μοιάζουν άχρηστες, καθώς το νόμισμα της χώρας πέφτει κατακόρυφα στις αγορές ξένου συναλλάγματος. Οι άνθρωποι, απελπισμένοι, περιμένουν ώρες στην ουρά έξω από ανταλλακτήρια συναλλάγματος, για να αλλάξουν τα pesos με δολάρια, προτού τα χρήματά τους καταντήσουν άχρηστα. Η κυβέρνηση, σε μια ακόμη απεγνωσμένη προσπάθεια να δείξει ότι διατηρεί τον έλεγχο, έθεσε πε-

ριορισμούς στο ύψος των συναλλαγών, όμως αυτό εξαγριώσε περισσότερο το ΔΝΤ, επειδή πρόκειται για έναν ακόμη τεχνικό έλεγχο των αγορών. Αντιδρώντας, ο Doug Smith, αναλυτής της Wall Street, είπε: «Το μόνο πράγμα που μπορεί να το σταματήσει αυτό είναι να βγάλουν μερικές αξιόπιστες ανακοινώσεις και να στηριχτούν στο ΔΝΤ, αντί να προσπαθούν να λύσουν όλα τα προβλήματα με παυσίπονα». Όμως δεν υπάρχουν πλέον αξιόπιστες ανακοινώσεις και τα τραύματα είναι πολύ βαθιά για ν’ αντιμετωπιστούν με παυσίπονα.

Μια συγκεκριμένη γλώσσα χρησιμοποιείται συχνά τελευταία. Ο Horst Koehler, επικεφαλής του ΔΝΤ, δήλωσε ότι «... χωρίς πόνο, (η Αργεντινή) δεν θα μπορέσει να ξεπεράσει την κρίση». Ο πρόεδρος Μπους κάλεσε την Αργεντινή να λάβει μερικές «σκληρές αποφάσεις» πριν ακόμη σκεφτεί την πολύπλοκη οικονομική βοήθεια, και ο πρόεδρος Duhalde δήλωσε ότι τα πράγματα θα γίνουν πολύ χειρότερα πριν αρχίσουν να καλύτερεύουν.

Μήπως αυτά τα σκληρά λόγια θέτουν τις βάσεις για ένα στρατιωτικό πραξικόπημα; Εξάλλου, η Αργεντινή είχε γενναίο μερίδιο από πραξικοπήματα τον τελευταίο αιώνα. Όμως, δεδομένης της ελάχιστης υποστήριξης που απολαμβάνει ο στρατός, εξαιτίας των δεκαετιών δικτατορίας, φαίνεται ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο είναι μάλλον απίθανο, κι επίσης κανείς δεν θέλει να αναλάβει την εξουσία και να αντιμετωπίσει την παρούσα κατάσταση, ούτε καν ο στρατός. Στην πραγματικότητα, φαίνεται να υπάρχουν διαφωνίες στους κύκλους των στρατιωτικών – ένας αξιωματικός είτε στους δημοσιογράφους: «Ακόμα κι αν η κατάσταση εξελιχτεί σε αναρχία ή εμφύλιο πόλεμο, αν με καλέσουν να αναμειχτώ, θα ενδιαφερθώ πρωτίστως να βεβαιωθώ ότι οι άντρες μου θα υπακούσουν τις διαταγές μου».

Πιο πιθανό από ένα ακόμη πραξικόπημα, ή την εισβολή μιας δύναμης χρηματοδοτούμενης από τη CIA για την «αποκατάσταση της τάξης» (συνθησομένη πρακτική στην ιστορία της Λατινικής Αμερικής), είναι να επιχειρηθεί μια άλλη μορφή εξωτερικής παρέμβασης. «Κάποιος πρέπει να χαλιναγωγήσει τη χώρα», έγραψαν δυο οικονομολόγοι καθηγητές σ’ ένα άρθρο στους *Financial Times*, με το λαμπρό τίτλο «Δεν μπορούμε να εμπιστευόμαστε την Αργεντινή». Το άρθρο προτείνει ότι η Αργεντινή «πρέπει να απεμπολήσει την εθνική της κυριαρχία σε όλα τα οικονομικά ζητήματα», πρέπει να αποδεχτεί... «ριζικές αλλαγές και ξένο έλεγχο κι επιτήρηση των δημοσίων δαπανών, της έκδοσης νομισμάτων και της διαχείρισης των φόρων», κατά προτίμηση από «... ένα συμβούλιο ξένων τραπεζιτών, από μικρές ουδέτερες χώρες». Για να το πούμε μ’ άλλα λόγια θα ήταν σαν να έρθουν Βέλγοι, Δανοί και Ελβετοί τραπεζίτες να διευθύνουν την Τράπεζα της Ελλάδος.

Παρά το σοκαριστικό αποτέλεσμα δημοσκοπήσεων, που λέει ότι το 47% του πληθυσμού συμφωνεί ότι μεγάλα τμήματα της διακυβέρνησης της Αργεντινής θα πρέπει να ανατεθούν σε διεθνείς ειδικούς, υπάρχει τέτοια δυσπιστία απέναντι στις τράπεζες, που φαίνεται απίθανο η άφιξη περισσότερων ξένων τραπεζιτών να ηρεμήσει τα πνεύματα. Όπως είπε πρόσφατα και ο Enrique Garcia, πρόεδρος της Τράπεζας Ανάπτυξης των Άνδεων, «οι άνθρωποι στους δρόμους αισθάνονται ότι ο τραπεζικός τομέας αντί να είναι μέρος της λύσης είναι μέρος του προβλήματος».

Το πνεύμα που επικρατεί στους δρόμους και τις συνελεύσεις είναι ότι οι άνθρωποι μπορούν να αυτοκυβερνηθούν. Μια άλλη δημοσκόπηση έδειξε ότι ένας στους τρεις ανθρώπους είχε παρευρεθεί σε συνέλευση και το 35% λέει ότι οι συνελεύσεις αποτελούν «ένα νέο τύπο πολιτικής οργάνωσης». Ποτέ δεν νιώσαμε το πνεύμα της άμεσης δημοκρατίας και της αυτοοργάνωσης τόσο έντονα όσο όταν παρακολουθούσαμε τις διαδικασίες των συνελεύσεων, στη διάρκεια των μακρών, ζεστών απογευμάτων του Μπουένος Άιρες. Μπορεί ο πρόεδρος Duhalde να λέει «είναι αδύνατο να κυβερνούμε με συνελεύσεις», και να πιστεύει ότι «ο δημοκρατικός δρόμος για την οργάνωση και τη συμμετοχή είναι μέσω της ψήφου», όμως ο λαός της Αργεντινής έχει μάθει στην πράξη το αληθινό νόημα της δημοκρατίας κι έχει κλείσει πλέον τ’ αυτιά του στα κενά λόγια των πολιτικών.

Ένα απόγευμα, αφού συμμετείχε στην τοπική συνέλευση, ένας μεσήλικας άνδρας που είχε πάρει μέρος στην αντίσταση κατά της στρατιωτικής δικτατορίας, γύρισε και μας είπε με απαλή, αποφασιστική φωνή: «Τον τελευταίο μήνα έχουμε καταφέρει περισσότερα απ’ όσα τα τελευταία σαράντα χρόνια. Σε τέσσερις σύντομες εβδομάδες έχουμε προσφέρει στους εαυτούς μας ελπίδα αρκετή για να διαρκέσει τα επόμενα σαράντα χρόνια».

Υπάρχει, λοιπόν, επιλογή, παρά την τυφλή προσκόλληση της κυβέρνησης στις απαιτήσεις του ΔΝΤ. Η Αργεντινή μπορεί να επιλέξει μεταξύ της αυτονομίας και της κατοχής, μεταξύ της επιθυμίας των ανθρώπων και των απαιτήσεων του παγκόσμιου κεφαλαίου, μεταξύ δημοκρατίας και αυτοκρατορίας, μεταξύ της ζωής και του χρήματος, μεταξύ ελπίδας και απελπισίας.

Παρατήρησέ αυτό το χώρο

Όταν πρωτοφτάσαμε στο Μπουένος Άιρες, αρχίσαμε αμέσως να ψάχνουμε για τα σημάδια της εξέγερσης. Θα ήταν άραγε διαφορετικό αυτό το αεροδρόμιο από οποιοδήποτε άλλο; Θα ήταν άραγε οι δρόμοι μπλοκαρισμένοι από την κίνηση ή το πλήθος; Θα συνέχιζαν να μαζεύουν τα σκουπίδια και να μοιράζουν την αλληλογραφία; Ποτέ δεν είχαμε βρεθεί σε μία χώρα κατά τη διάρκεια μιας μαζικής κοινωνικής εξέγερσης και αναρωτιόμασταν τι θα φαινόταν διαφορετικό στην καθημερινή ζωή.

Καθώς μπαίναμε στην πόλη πήραμε μια πρώτη ιδέα. Οι έρημες εκτάσεις δίπλα στους αυτοκινητόδρομους που ενώνουν τις πόλεις με τα αεροδρόμια, πανομοιότυπες σχεδόν σ’ όλο τον κόσμο, είναι γεμάτες με τεράστιες διαφημιστικές πινακίδες, που διαφημίζουν τα προϊόντα των διεθνών επιχειρήσεων – κάρτες Visa, κινητά τηλέφωνα, ξενοδοχεία, αεροπορικές εταιρείες. Αυτό ίσχυε όντως και σ’ αυτόν τον απογυμνωμένο τόπο, όμως κάτι ήταν διαφορετικό.

Οι μισές περίπου πινακίδες ήταν άδειες, με τεράστια άσπρα κενά εκεί όπου θα έπρεπε να βρίσκονταν οι διαφημίσεις. Έμοιαζαν πραγματικά όμορφες, έτσι όπως στέκονταν τεράστιες και αδειανές, δίχως τις δηλητηριώδεις εικόνες της κατανάλωσης, κι όμως γοητευτικές μέσα στην κενότητά τους, ελεύθερες από το εμπόριο, γεμάτες από την πιθανότητα. Κατά κάποιον τρόπο παριστούσαν το χώρο της αλλαγής τον οποίο διέρχεται αυτή η χώρα, μιλούσαν για την παύση, το λευκό χαρτί που περιμένει να γεμίσει ήταν ο χώρος απ’ τον οποίο μία κοινωνία μπορούσε να ξεκινήσει να ονειρεύεται κάτι διαφορετικό, ο χώρος απ’ τον οποίο οι άνθρωποι θα μπορούσαν να ξεκινήσουν να κάνουν τα όνειρά τους πράξη.

"Κλείνουμε τους δρόμους. Κάνουμε εκείνο το μέρος των δρόμων δικό μας... Αυτό το κάνουμε επειδή είναι ο μόνος

τρόπος για να μας αναγνωρίζουν. Εάν σταθούμε στο πεζοδρόμιο για να διαμαρτυρηθούμε, θα μας ποδοπατήσουν."

Ένα υστερόγραφο για το παγκόσμιο αντικαπιταλιστικό κίνημα

Η κρίση της Αργεντινής ξεπροβάλλει σαν ένα είδος οικονομικού Rorschach test, το οποίο χρησιμοποιείται από οικονομολόγους και θεωρητικούς όλων των ιδεολογικών πεποιθήσεων για να αποδείξουν τις θέσεις τους», γράφουν οι Financial Times. «Οι αντίπαλοι του “Συμφώνου της Ουάσιγκτον” υποστηρίζουν πως η εμπειρία της Αργεντινής δείχνει τους κινδύνους που επισύρουν οι συνταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Οι υποστηρικτές των ελεύθερων αγορών λένε πως το παράδειγμα της Αργεντινής υποδηλώνει τους κινδύνους που απορρέουν από το γεγονός ότι οι οικονομίες δεν είναι αρκετά ανοιχτές.»

Η κρίση της Αργεντινής αποδεικνύει μάλλον ότι τα ολόενα και διογκούμενα προβλήματα της νεοφιλελεύθερης συνταγής δεν πρόκειται να επουλωθούν, ειδικά εάν τα πράγματα συνεχίσουν να ξεκαθαρίζουν και σε άλλα μέρη της Λατινικής Αμερικής. Οι ελλειψώσεις της κρίσης διαχέονται, και η πιθανότητα να κερδίσει η αριστερά στις προεδρικές εκλογές της Βραζιλίας σηματοδοτεί μια περαιτέρω απομάκρυνση από το «Σύμφωνο της Ουάσιγκτον» σ' αυτή την περιοχή του πλανήτη.

Την τελευταία δεκαετία το νεοφιλελεύθερο μοντέλο απονομιμοποιείται συνεχώς, καθώς ένα κίνημα των κινημάτων ξεπήδησε σε κάθε ήπειρο, αγωνιζόμενο ενάντια στην φαινομενικά ανεμπόδιση εξάπλωση του κεφαλαίου. Από την Τσιάπας μέχρι τη Γένοβα, από τη Σηάτλ μέχρι το Πόρτο Αλέγκρε, από το Μπανγκάλου μέχρι το Σοβέτο, οι άνθρωποι κατέλαβαν τους δρόμους, ανέλαβαν άμεσες δράσεις, έβαλαν σε πράξη μοντέλα αυτοοργάνωσης και προτείνουν ένα ριζοσπαστικό πνεύμα αυτονομίας, ποικιλομορφίας και αλληλεξάρτησης. Τα κινήματα έδειξαν πως δεν έχουν διάθεση να υποχωρήσουν, και καθώς οι μαζικές κινητοποιήσεις αυξάνονται σε μέγεθος, όλο και πιο πολλά διαφορετικά πλήθη συγκλίνουν, αναγκάζοντας έτσι την Παγκόσμια Τράπεζα, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), το ΔΝΤ και τους G8 να συναντιούνται σε απομακρυσμένες περιοχές σε βουνά, προστατευόμενοι από καταπιεστικά καθεστώτα, ή πίσω από φράχτες που φρουρούν χιλιάδες μπάσοι. Βλέποντάς τους σε άμυνα, να πρέπει να δικαιολογήσουν την ύπαρξή τους, τα κινήματα απέκτησαν μια πρωτοφανή αίσθηση ελπίδας.

Αναγνωρίζοντας πως το πολυσυζητημένο «παγκόσμιο πρόβλημα» είναι ο καπιταλισμός και αναπτύσσοντας σημαντικά διεθνή δίκτυα που έδιναν έμπνευση και κουράγιο σ' όσους συμμετείχαν, σε σύντομο χρονικό διάστημα δημιουργήθηκε η αίσθηση πως η ιστορία άρχισε να κινείται, πως ίσως θα μπορούσαμε να πετύχουμε και στο επόμενο στάδιο, στη διαδικασία να φανταστούμε και να δημιουργήσουμε κόσμους που να υπάρχουν έξω από τον ανταγωνισμό και την απληστία. Όμως η ιστορία έκανε αυτό που ξέρει να κάνει καλύτερα απ' όλα, μας εξέπληξε όλους στις 11 Σεπτέμβρη, όταν είδαμε τους δίδυμους πύργους να πέφτουν και για μια στιγμή φαινόταν πως τα πάντα άλλαξαν.

Ξαφνικά η ελπίδα αντικαταστάθηκε από τις πολιτικές της απελπισίας και του φόβου. Ακυρώθηκαν διαδηλώσεις, κόπηκαν χρηματοδοτήσεις και συνέβη μια μαζική οπισθοδρόμηση και αποστασιοποίηση εντός του κινήματος. Οι σχολιαστές βιάστηκαν να διακηρύξουν το θάνατο του αντικαπιταλισμού. Ο διευθυντής της Guardian έγραψε: «Από τις 11 Σεπτέμβρη, δεν υπάρχει ορεξη για αντιπαγκοσμιοποίηση, δεν υπάρχει πια ενδιαφέρον, και τα ζητήματα που ήταν στην πρώτη γραμμή πριν λίγους μήνες δείχνουν τώρα άσχετα». Άλλοι υπονόησαν σύνδεση του κινήματος με την τρομοκρατία. Ο Clare Short, υπουργός ανάπτυξης του Ηνωμένου Βασιλείου, δήλωσε πως τα αιτήματα του κινήματος είναι πολύ κοντινά σε αυτά της Al Qaida.

Η 11η Σεπτέμβρη υποχρέωσε τους ακτιβιστές σε μια επανεκτίμηση, ειδικότερα στον «παγκόσμιο Βορρά». Μας πρόκάλεσε όλους να πάρουμε μια βαθιά ανάσα, να μετατρέψουμε τη ρητορική μας σε πράξη, και να σκεφτούμε στρατηγικά και γρήγορα. Τρεις μήνες μετά, η ιστορία έδειξε πως ξανάρχισε να επιταχύνει, με το ξέσπασμα της εξέγερσης στην Αργεντινή και την κατάρρευση της Επρον. Φάνηκε πως παρά τον εθνικιστικό, ρατσιστικό και αόριστο «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», που επιδιώκει να αποσπάσει την προσοχή του κόσμου, ο νεοφιλελευθερισμός συνεχίζει να αποσυντίθεται.

Ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν τα διεθνή κινήματα είναι η συνειδητοποίηση ότι ο πρώτος κύκλος έκλεισε και ότι το σύνθημα που πρωτογράφηκε στο Σηάτλ και το είδαμε τελευταία φορά γραμμένο σε ένα φλεγόμενο βαν της αστυνομίας στη Γένοβα «We Are Winning!» (νικάμε!), ίσως να είναι πραγματικότητα. Η «κρίση νομιμοποίησης» του συστήματος διευρύνεται σχεδόν καθημερινά. Οι εταιρείες και οι οργανισμοί, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το G8, προσπαθούν συνεχώς να κατευνάσουν την εντεινόμενη διεθνή κατακραυγή με κενές υποσχέσεις για το περιβάλλον ή τη μείωση της φτώχειας.

Την πρωτομαγιά του 2002 κυκλοφόρησε ένα βιβλίο από

ακαδημαϊκούς οι οποίοι παραπονιούνται ότι: «Σήμερα υπάρχει μια αντικαπιταλιστική ορθοδοξία η οποία βρίσκεται πίσω από μια λανθάνουσα εχθρότητα προς τις μεγάλες επιχειρήσεις. Είναι μια καλά οργανωμένη κριτική στον καπιταλισμό». Το βιβλίο προβάλλει επιχειρήματα υπέρ του καπιταλισμού: «Είναι το καλύτερο πράγμα που έχει συμβεί στον κόσμο» και «εάν θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο τότε θα έπρεπε να το κάνουμε μέσα από τις επιχειρήσεις», καθώς και ότι πρέπει να αντιλαμβανόμαστε τον καπιταλισμό σαν «ήρωα και όχι σαν τον κακό της υπόθεσης». Ίσως λίγες ώρες στους δρόμους της Αργεντινής ή μια κουβεντούλα με απλούς εργαζόμενους της Επρον θα τους παρουσίαζε την πραγματική απανθρωπιά και τον παραλογισμό του καπιταλισμού.

Όταν οι καθεστωτικοί σχολιαστές βάζουν τους εαυτούς τους να διακηρύσσουν πως ο καπιταλισμός είναι καλός για μας, και ότι θα σώσει τον κόσμο, φαίνεται ξεκάθαρα πως ο πρώτος κύκλος αυτού του κινήματος είναι νικηφόρος. Έχει προκληθεί «...μια σχεδόν ολοκληρωτική κατάρρευση της επικρατούσας οικονομικής θεωρίας» σύμφωνα με τον οικονομολόγο James K. Galbraith. Αλλά ο επόμενος κύκλος θα είναι ο δυσκολότερος. Θα αφορά την εφαρμογή της κριτικής και των αρχών μας στην καθημερινή ζωή, θα είναι ένα στάδιο τοπικής δράσης. Ένα στάδιο που οι μαζικές συγκρούσεις στο δρόμο θα εξισορροπηθούν (χωρίς να αντικατασταθούν) από τη δημιουργία εναλλακτικών διεξόδων από τον καπιταλισμό, στις γειτονιές μας, στις πόλεις μας, στους βιότοπούς μας. Σ' αυτό ακριβώς η Αργεντινή μάς δείχνει έναν δρόμο έμπνευσης για να συνεχίσουμε.

Η κατάσταση στην Αργεντινή εμπεριλαμβάνει πολλά στοιχεία των αντικαπιταλιστικών κινήσεων: την πρακτική της άμεσης δράσης, την αυτοδιαχείριση και την άμεση δημοκρατία, την πίστη στη δύναμη της διαφορετικότητας, της αποκέντρωσης και της αλληλεγγύης, τη σύγκριση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, αλλά και την απόρριψη του κράτους, των πολυεθνικών εταιρειών και των οικονομικών οργανισμών. Το πιο υπέροχο είναι ότι η μορφή της εξέγερσης που ξέσπασε αυθόρμητα, δεν ήταν κάτι που επινόησαν ή πρότειναν ακτιβιστές, αλλά αντίθετα, ήταν κάτι που δημιουργήθηκε από συνηθισμένους ανθρώπους, από τη βάση, έχοντας ως αποτέλεσμα μια πραγματική λαϊκή ανταρσία που συμβαίνει καθημερινά με τη σύμπτυξη ανθρώπων διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

Η Αργεντινή έχει γίνει ένα ζωντανό εργαστήριο αγώνα, ένα μέρος όπου εφευρίσκονται οι λαϊκές πολιτικές του μέλλοντος. Μπροστά στη φτώχεια και την οικονομική κατάρρευση, οι άνθρωποι βρήκαν το κουράγιο να συνεχίσουν να αντιστέκονται και αρκετή δημιουργικότητα ώστε να ξεκινήσουν να χτίζουν εναλλακτικές διεξόδους στην απόγνωση του καπιταλισμού. Τα παγκόσμια κινήματα μπορούν να μάθουν πολλά από αυτό το εργαστήριο. Είναι, με διάφορους τρόπους, συγκρίσιμο με τις κοινωνικές επαναστάσεις της Ισπανίας του 1936, της Γαλλίας του Μάη του '68, και πιο πρόσφατα στο νότιο Μεξικό, το 1994, με την εξέγερση του Ζαπατίστικου Στρατού για την Εθνική Απελευθέρωση (EZLN), κοινωνικές εξεγέρσεις που ενέπνευσαν χιλιάδες ανθρώπους, τότε και τώρα, ανά τον κόσμο.

Ήταν ένα νέο πνεύμα αλληλεγγύης που υποδαύλιζε την αλλαγή των πολιτικών πρακτικών, οδηγώντας μας έτσι στο πρώτο στάδιο αυτής της νέας ανάπτυξης των λαϊκών κινήσεων. Οι Ζαπατίστας έριξαν το σπόρο για την δημιουργία εξεγέρσεων που «ακούνε» τις τοπικές ανάγκες και τα αιτήματα, που είναι ιδιαίτερα σε κάθε περιοχή, και ακτιβιστές απ' όλο τον κόσμο ανταποκρίθηκαν, όχι μόνο μέσω παραδοσιακών μορφών διεθνούς αλληλεγγύης όπως αυτή έχει πραγματωθεί κατά τη διάρκεια του 1970-1980, κυρίως από ομάδες αλληλεγγύης για την Κεντρική Αμερική, αλλά εφαρμόζοντας επίσης το πνεύμα των Ζαπατίστας, «ακούγοντας» στους τόπους τους.

Το δίκτυο αυτό, που προέκυψε από ανθρώπους από πολλές διαφορετικές κουλτούρες, υπήρξε ο ακρογωνιαίος λίθος για τον πρώτο γύρο αυτού του παγκόσμιου κινήματος, καθώς συνέθετε τις πολλαπλές του διαφορές συγκροτώντας μια δυνατή δομή αντίστασης. Ο δεύτερος γύρος πρέπει να διατηρήσει αυτά τα δίκτυα αμοιβαίας έμπνευσης, γιατί καμία επανάσταση δεν μπορεί να πετύχει χωρίς ελπίδα. Αλλά το παγκόσμιο αντικαπιταλιστικό κίνημα χρειάζεται επίσης την επιβεβαίωση, του να βλέπει τις επιθυμίες και τα οράματά του να πραγματώνονται σε καθημερινή βάση. Οι αυτόνομες κοινότητες των Ζαπατίστας στην Τσιάπας είναι ένα είδος μοντέλου, αλλά είναι ριζωμένο στην κουλτούρα των ιθαγενών, είναι μικροί θύλακες μέσα σε ένα μεγαλύτερο κράτος και σίγουρα δεν μπορούν να εξαχθούν εύκολα ως προτάσεις. Η Αργεντινή, ωστόσο, είναι μια ολόκληρη κοινωνία που υφίσταται μετασχηματισμούς. Αποτελεί ένα μοντέλο που είναι πιο εύκολο για τα κινήματα, ιδίως του «παγκόσμιου Βορρά», να το φανταστούν να συμβαίνει στον τόπο τους.

Παρ' όλα αυτά, το κίνημα στην Αργεντινή διατρέχει τον

κίνδυνο της απομόνωσης. Χωρίς την ασφάλεια και την αμοιβαία έμπνευση της διεθνούς αλληλεγγύης θα υποφέρει πολύ. Ο κυρίαρχος τύπος «αγνοεί» την κατάσταση μετά τις ταραχές του Δεκέμβρη και οι περισσότεροι άνθρωποι που συναντήσαμε ένιωθαν πως ο κόσμος δεν γνωρίζει για την κατάστασή τους. Αυτή τη φορά κανείς δεν φώναζε «ολόκληρος ο κόσμος παρακολουθεί», γιατί φυσικά συμφέρει την «ομάδα υπεράσπισης του καπιταλισμού» να εξασφαλίσει ότι δεν θα παρακολουθούμε, ότι δεν θα βλέπουμε τι πραγματικά συμβαίνει. Αν και αρκετοί αντικαπιταλιστές αναφώνησαν «πάλι καλά που έγινε αυτό στην Αργεντινή», κι αναζωπυρώθηκαν οι ελπίδες τους στην μετά τις 11-9 εποχή, οι περισσότεροι άνθρωποι στους δρόμους της Αργεντινής δεν είχαν ιδέα πως παρήγαγαν μια τόσο διαδεδομένη αισιοδοξία.

Αν η Τσιάπας ήταν το μέρος απ' όπου ξεπήδησαν οι σπόροι του πρώτου κύκλου, τότε η Αργεντινή θα μπορούσε κάλλιστα να είναι το μέρος όπου αυτοί οι σπόροι θα βρουν έδαφος και θ' αρχίσουν να βλασταίνουν και να βγάλουν ρίζες. Πρέπει να βρούμε δημιουργικούς τρόπους ώστε να στηρίξουμε την εξέγερση αλλά και να διδαχθούμε από αυτή, όπως κάναμε και στην περίπτωση των Ζαπατίστας. Κάποιες ενέργειες αλληλεγγύης έγιναν ήδη, όπως η κατάληψη της προεδρείας της Αργεντινής στο Λονδίνο, όπου αναρτήθηκε στην πρόσοψη μια μαυροκόκκινη αναρχική σημαία, ή τα cacerolazos που οργανώθηκαν από το Σηάτλ μέχρι το Σάο Πάολο, τη Ρώμη και το Ναϊρόμπι. Ένα σύνθημα που φωνάχτηκε ενάντια στη σύνοδο του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στη Νέα Υόρκη έλεγε: «Είστε η Επρον, είμαστε η Αργεντινή». Όμως πολλά περισσότερα θα μπορούσαν να γίνουν, περισσότερα σχετικά έντυπα θα μπορούσαν να διακινήθούν, περισσότερες δράσεις να οργανωθούν.

Ένα ανέκδοτο κυκλοφόρησε πρόσφατα στην Ιαπωνική τραπεζική κοινότητα: «Ποια είναι η διαφορά μεταξύ Ιαπωνίας και Αργεντινής;» – «Περίπου 18 μήνες». Οι τραπεζίτες αυτοί γνωρίζουν καλά πως η οικονομική κρίση της Αργεντινής θα μπορούσε να έχει συμβεί και οπουδήποτε αλλού, και πως η πάλη μεταξύ της ανθρώπινης επιθυμίας για μια καλύτερη ζωή και των απαιτήσεων του παγκόσμιου κεφαλαίου θα οδηγήσει σε εκρήξεις σ' όλο τον πλανήτη. Σε μια πρόσφατη αναφορά του Παγκόσμιου Κινήματος για την Ανάπτυξη, τονίζονται περιστατικά κοινωνικών αναταραχών σε 23 χώρες, όλα σχετικά με διαμαρτυρίες ενάντια στο ΔΝΤ και όλα πραγματοποιημένα εντός του 2001. Από την Αγκόλα μέχρι το Νεπάλ, την Κολομβία και την Τουρκία, συμβαίνουν παρόμοια κραχ στη νεοφιλελεύθερη «λογική» και οι άνθρωποι αντιστέκονται. Αρκετές χώρες ετοιμάζονται να γίνουν η «επόμενη Αργεντινή», κάτι που μπορεί να συμβεί πιο σύντομα απ' ό,τι φανταζόμαστε.

Πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι, όχι μόνο να αντισταθούμε, αλλά να βρούμε τρόπους να ξαναχτίσουμε τις κοινωνίες μας όταν θα χτυπήσει η οικονομική κρίση. Αν η λαϊκή εξέγερση στην Αργεντινή πετύχει, μπορεί να δείξει στον υπόλοιπο κόσμο ότι οι άνθρωποι είναι ικανοί να επιζήσουν μέσα από σοβαρές οικονομικές κρίσεις και να βγουν από την άλλη πλευρά, όχι απλώς έχοντας επιζήσει αλλά δυνατότεροι και πιο ευτυχημένοι που αγωνίστηκαν για νέους τρόπους ζωής.

Όσο αυτό το έντυπο ετοιμαζόταν, η οικονομική κρίση στην Αργεντινή συνέχιζε να βρίσκεται εκτός ελέγχου. Χιλιάδες καταθέτες, έχοντας κερδίσει νομικές μάχες με την κυβέρνηση και ανακτώντας τις οικονομίες τους από τις τράπεζες, αποσύρουν τα χρήματά τους το ταχύτερο δυνατόν. Με το τραπεζικό σύστημα στα πρόθυρα κατάρρευσης, η κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει τις τράπεζες για απροσδιόριστο διάστημα. Όταν το ΔΝΤ αρνήθηκε ξανά να δανείσει χρήματα και το κογκρέσο πρότεινε να σφετεριστούν τα παγωμένα χρήματα των τραπεζών, ο νέος υπουργός οικονομικών παρατηρήθηκε. Σε μια έκτακτη συνέντευξη τύπου ο Duhalde δήλωσε: «Οι τράπεζες θα πρέπει να ξανανοίξουν και τότε ένας θεός ξέρει τι θα γίνει. Οι τράπεζες δεν μπορούν να παραμείνουν μόνιμα κλειστές. Θα ήταν παράλογο σ' ένα καπιταλιστικό σύστημα να μην υπάρχουν τράπεζες».

Μπορεί να είναι παράλογο η σκέψη ενός καπιταλιστικού συστήματος χωρίς τράπεζες, αλλά είναι εξίσου παράλογο να πιστεύουμε στην συνέχιση του παρόντος συστήματος. Ίσως η πιο ρεαλιστική σκέψη μπροστά σ' αυτόν τον ήδη πολεμοχαρή αιώνα είναι ένας κόσμος απελευθερωμένος από τον καπιταλισμό, χωρίς τράπεζες, χωρίς φτώχεια, χωρίς απόγνωση, ένας κόσμος που να βασίζεται στη δημιουργικότητα και την ελπίδα, ένας κόσμος που να προωθεί τη συνεργασία και όχι τον ανταγωνισμό, ένας κόσμος που να βάζει τις ανθρώπινες αξίες και επιθυμίες πάνω από τους κανόνες της αγοράς. Κάποια μέρα μπορεί να αναπολούμε το παράλογο του παρόντος και να θυμόμαστε πως ο λαός της Αργεντινής μας ενέπνευσε να απαιτήσουμε το αδύνατο, μας κάλεσε να χτίσουμε νέους κόσμους, που αρχίζοντας από τις ίδιες μας τις γειτονιές ν' απλώνονται παντού.

Πρωτομαγιά 2002

2 Ιουλίου 2002

Επιστροφή στην εξέγερση

Εφθασα πίσω στην Αργεντινή μία ημέρα μετά την αφηρημένη ανακοίνωση ότι πρόκειται να γίνουν πρόωρες εκλογές το Μάρτιο του προερχόμενου έτους. «Εγώ δεν πρόκειται να ψηφίσω, γιατί να καταδικάσετε τον υποψήφιο σας στην κόλαση; Κανένας δεν μπορεί να κυβερνήσει αυτή τη χώρα», εξηγεί η φίλη μου Anabella στο δρόμο από το αεροδρόμιο στο σπίτι.

Είναι αλήθεια – κανείς λογικός άνθρωπος δεν θα ήθελε να αναλάβει την προεδρία μιας χώρας σε τέτοια κρίση. Είναι δύσκολο για οποιονδήποτε πολιτικό να εμφανιστεί δημόσια χωρίς να τον πάρουν στο κυνήγι οι πολίτες, πράγμα που κάνει τις προεκλογικές εκστρατείες μια πολύ δύσκολη εργασία. Οι γενικές εκλογές στις περισσότερες χώρες τείνουν να γίνουν μια φάρσα, με το πραξικόπημα του Τζωρτζ Μπους στη Φλόριντα να είναι το πιο αξιοσημείωτο πρόσφατο παράδειγμα. Αλλά σε μια κατάσταση όπου το μίσος για τους πολιτικούς είναι τόσο διαδεδομένο που ο πρώην υπουργός οικονομικών Domingo Cavallo έπρεπε να προσλάβει μαυροφόρους μπράβους, οι εκλογές στην Αργεντινή πρόκειται να είναι καθαρά παρωδία.

Η ψηφοφορία είναι υποχρεωτική στην Αργεντινή, εκτός αν βρισκόσαστε 500 χιλιόμετρα από το σπίτι σου την ημέρα των εκλογών. Κατά τη διάρκεια των εκλογών του 1999 μια αντικαπιταλιστική ομάδα πήρε αρκετές εκατοντάδες ανθρώπους 501 χιλιόμετρα έξω από το Μπουένος Άιρες, για να συζητήσουν για την άμεση δημοκρατία και είχαν να αντιμετωπίσουν ένα εξαιρετικά μπερδεμένο τοπικό αστυνομικό τμήμα που έπρεπε να καταχωρήσει το γεγονός ότι δεν επρόκειτο να ψηφίσουν. Στις εκλογές για το κογκρέσο τον περασμένο Οκτώβριο, ένα ποσοστό 22 τοις εκατό ψήφισε λευκό ή απείχε – πολλοί έβαλαν φωτογραφίες του Οσάμα μπιν Λάντεν στους φακέλους ψηφοφορίας. Πρόσφατες δημοσκοπήσεις έχουν αποκαλύψει ότι 63 τοις εκατό των Αργεντινών δεν πιστεύουν στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Αυτή τη φορά πολλοί περισσότεροι θα απέχουν. Αλλά οι παραβάσεις του νόμου είναι συνηθισμένες πλέον – ακόμα και οι μεσαίες τάξεις, ή ό,τι έχει απομείνει απ' αυτές, αρνούνται συστηματικά να πληρώσουν φόρους, ή λογαριασμούς ηλεκτρικού.

Υπάρχουν τρεις βασικοί υποψήφιοι που σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις θα παλέψουν για τη προεδρία. Ένας απ' αυτούς, ο Luis Zamora, αποτελεί ένα συναρπαστικό πολιτικό παράδοξο. Ο Zamora είναι ένας πρώην τροτσκιστής που έχει αποκηρύξει το πολιτικό παρελθόν του και ίδρυσε ένα κοινωνικό κίνημα που αποκαλείται «Αυτοδιάθεση και Ελευθερία», επηρεασμένο από ιδέες Ζαπατιστικές και Αυτονομιστικές.

Το κίνημά του χρησιμοποιεί το δημόσιο χώρο που γίνεται διαθέσιμος από την εκλογική διαδικασία, τις πολιτικές συζητήσεις που γίνονται στα κυρίαρχα μέσα κτλ, για να αναδείξει την απόρριψη της αντιπροσωπευσης και να τονίσει άλλες μορφές διακυβέρνησης, όπως οι συνελεύσεις και η άμεση δημοκρατία. Όταν τον ρωτάνε τι θα κάνει εάν εκλεγεί, ο Zamora λέει ότι δεν θα καθόταν στην εξουσία ούτε μια μέρα και ότι ούτως ή άλλως δεν θέλει να γίνει Πρόεδρος. «Αυτοδιαθέστε τους εαυτούς σας», λέει. «Φροντίστε τους εαυτούς σας, πάρτε την κατάσταση στα χέρια σας, εάν δεν το κάνετε, τίποτα δεν πρόκειται να αλλάξει.»

Περιγράφει αυτό που συμβαίνει στην Αργεντινή ως «επανάσταση στα μυαλά εκατομμυρίων ανθρώπων», μια διαδικασία όπου ολόκληρη η χώρα ξανασκέφτεται την αντιπροσωπευτική πολιτική, ανακαλύπτει οριζόντιες μορφές οργάνωσης και αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι είναι ο «πληθυσμός που ασκεί πολιτική» και όχι οι πολιτικοί. «Ο πληθυσμός ανακαλύπτει ότι έχει να αντιμετωπίσει τον εαυτό του», εξηγεί, «η κουλτούρα του είναι να προσβλέπει πάντα σε κάποιον πάνω από τον ίδιο, αυτή είναι η κουλτούρα που όλοι έχουμε. Γι' αυτό αυτή τη στιγμή είναι τόσο παθιασμένη και όμορφη, επειδή το ξανασκέφτεται αυτό.»

Μόνο στην Αργεντινή θα μπορούσε να υπάρχει ένας προεδρικός υποψήφιος που δεν θέλει να γίνει Πρόεδρος και λέει πράγματα όπως: «το σύνθημα του κινήματος εναντίον της παγκοσμιοποίησης, ότι η αντίσταση στο κεφάλαιο πρέπει να είναι τόσο διεθνής όσο και το ίδιο το κεφάλαιο, δείχνει το δρόμο. Η αντίσταση στη βαρβαρότητα του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού πρέπει να είναι παγκόσμια.»

Το κεφάλαιο υποχωρεί

Μία από τις πιο εμφανείς αλλαγές στο Μπουένος Άιρες, από την τελευταία φορά που ήμασταν εκεί, είναι η αύξηση του αριθμού των «cartoneras». Αυτοί είναι οι φτωχοί που μαζεύουν χαρτιά και χαρτόνια από τους δρόμους για ανακύ-

κλωση. Το Φεβρουάριο είχαμε δει λίγους. Τώρα σχεδόν σε κάθε περιοχή της πόλης υπάρχουν ομάδες cartoneras που ψάχνουν τους κάδους και τις σακούλες των σκουπιδιών με γυμνά χέρια, για να βρουν κομμάτια χαρτιού και χαρτονιού και να τα πουλήσουν σε εταιρείες ανακύκλωσης. Καθώς πέφτει το σκοτάδι, οι δρόμοι γεμίζουν με μικρές ομάδες που σπρώχνουν καροτσάκια για ψώνια φορτωμένα με τεράστιες άσπρες σακούλες που ξεχειλίζουν από χαρτί. Το πρωί εξαφανίζονται. Το μόνο που μένει είναι σκουπίδια που έχουν σκορπιστεί από τους ανοιγμένους κάδους.

Περισσότερος από τον μισό πληθυσμό της χώρας έχει τώρα πέσει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η πείνα συνεχίζει να εξαπλώνεται σε μέρη όπου προηγουμένως ήταν άγνωστη και η ανεργία μοιάζει με επιδημία, τόσο που έχει δημιουργηθεί ένα δημοφιλές τηλεοπτικό παιχνίδι όπου οι συμμετέχοντες διαγωνίζονται για μια δουλειά. Η Sony και η Time Warner ανταγωνίζονται αυτό τον καιρό στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν τα δικαιώματα του τηλεπαιχνιδιού για να το μεταδώσουν παγκόσμια.

Οι τραπεζικοί περιορισμοί παραμένουν και οι ahorristas συνεχίζουν να πιέζουν τα δικαστήρια και να επιτίθενται στις τράπεζες για να πάρουν πίσω τις οικονομίες τους. Τώρα πλέον έχουν και ηγέτη, έναν κομικό της trash-TV που έγινε πολιτικός ακτιβιστής. Οι τράπεζες εξακολουθούν να προστατεύονται με ασάλινα ρολά. Όμως οι συνεχείς επισκέψεις των ahorristas, οπλισμένων με σφυριά και κουζινοκασκί, έχουν αφήσει χιλιάδες βαθουλώματα και σημάδια στο ασφάλι, ορατά ίχνη συνεχιζόμενων τελετών αντίστασης.

Το Red Global del Trueque, το δίκτυο ανταλλαγής, εξαπλώνεται συνεχώς. Αυτή τη στιγμή συμμετέχουν 7 εκατομμύρια άνθρωποι, οι πιστώσεις γίνονται δεκτές ακόμη και σε ορισμένες σιδηροδρομικές γραμμές και πολλές οικογένειες στηρίζονται σ' αυτό για το 90 τοις εκατό των αναγκών τους.

Επιχειρήσεις κλείνουν κάθε μέρα. Σε πολλές περιπτώσεις οι διευθυντές, αδυνατώντας να πληρώσουν τα χρέη, απλώς εξαφανίζονται. Αυτό συνέβη σε μερικά από τα εργοστάσια που τώρα αυτοδιαχειρίζονται οι εργάτες. Κυριολεκτικά πήγαν ένα πρωί στη δουλειά και δεν βρήκαν διευθυντές και αφού περήμεναν αρκετές μέρες μήπως κι εμφανιστούν, αποφάσισαν να λειτουργήσουν τα εργοστάσια μόνοι τους.

Ένα βιβλίο γραμμένο από συμμετέχοντες στις συνελεύσεις γειτονιάς τυπωνόταν σ' ένα γνωστό αυτοδιαχειριζόμενο εκδοτικό οίκο στο Μπουένος Άιρες όταν κατέφθασε η αστυ-

“ Η πείνα συνεχίζει να εξαπλώνεται σε μέρη όπου προηγουμένως ήταν άγνωστη και η ανεργία μοιάζει με επιδημία, τόσο που έχει δημιουργηθεί ένα δημοφιλές τηλεοπτικό παιχνίδι όπου οι συμμετέχοντες διαγωνίζονται για μια δουλειά. ”

νομία για να εκκενώσει το κτίριο. Έγινε ένα κάλεσμα στην τοπική συνέλευση και κυριολεκτικά καθώς το βιβλίο έβγαινε από τα πιεστήρια αυτοί ανάγκαζαν την αστυνομία να μείνει μακριά και προστάτευαν το κτίριο. Σε όλη την Αργεντινή το κεφάλαιο και το κράτος υποχωρούν. Οι χώροι που διανοίγονται γεμίζουν αμέσως από ένα πλήθος δημιουργικών κοινωνικών προπαθειών.

Η κοινωνική δημιουργικότητα αναπτύσσεται

Είναι καταχeyμένο εδώ, παρόλο που δύσκολα μπορείς να Βρετανία. Αλλά εν μέρει λόγω του κρύου καιρού, οι συνελεύσεις που γίνονταν σε ανοιχτούς χώρους έχουν μικρύνει, και πολλοί αποφάσισαν να καταλαμβάνουν κτίρια και να τα μετατρέπουν σε κοινωνικά κέντρα για τη γειτονιά, κέντρα τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα μιας μόνιμης παρουσίας κι ενός χώρου συνάντησης. Όλων των ειδών τα κτίρια καταλαμβάνονται και η ιδέα εξαπλώνεται ταχύτατα.

Στη γειτονιά της Villa Urquiza κατέλαβαν μια παλιά πιτσαρία. Σεργβίζουν ένα δωρεάν γεύμα κάθε μέρα και δωρεάν τσάι στους cartoneras που χρησιμοποιούν τον τοπικό σταθμό για να επιστρέφουν τις πρώτες πρωινές ώρες στα σπίτια τους, στα προάστια. Ένας μεγάλος πίνακας απ' έξω χρησιμοποιείται σαν πίνακας ανακοινώσεων της κοινότητας, όπου ο κόσμος μπορεί να δημοσιοποιεί όποιες τοπικές δουλειές υπάρχουν ή να μοιράζεται εμπειρίες και πληροφορίες για τη γειτονιά.

Διάφορες τράπεζες έχουν καταληφθεί. Στην Parque Lezama Sur, η συνέλευση κατέλαβε την εγκαταλελειμμένη Banco de Mayo. Όταν την επισκέφτηκα, υπήρχαν παιδιά που χρησιμοποιούσαν την τεράστια ασαλένια πόρτα σαν εστία για ένα άγριο παιχνίδι ποδοσφαίρου. Σε μια γωνία κάποιος μαγειρεύει σούπα και ένα εργαστήρι “τέχνης διαμαρτυρίας” λειτουργούσε στην κυρίως αίθουσα. Σ' ένα από τα πίσω δωμάτια προβάλλονταν video, το οποίο έδειχνε τη μέρα που έγινε η κατάληψη του χώρου, όταν ντόπιοι, νέοι και γέροι, άνοιγαν τις πόρτες της τράπεζας και γρήγορα μετέστρεφαν ένα χώρο ιδιωτικού εμπορίου σε κοινοτικό χώρο συνεργασίας και δημιουργίας. Δέσμες καλωδίων από το παλιό δίκτυο κομπιούτερ της τράπεζας κρεμόντουσαν από το ταβάνι και κάποιος είχε κρεμάσει σ' αυτά τα παντς των “ποντικιών”. Τυπωμένο πάνω στα παντς το διαφημιστικό σλόγκαν της τράπεζας έλεγε: “Η Banco de Mayo αλλάζει για σας”.

Σκοτώνοντας riqueteros

Το κίνημα των riqueteros αναπτύσσεται σ' όλη τη χώρα και παρά την καμπάνια των μήντια που τους χαρακτηρίζει εγκληματίες και τις προειδοποιήσεις του προέδρου ότι η κυβέρνηση δεν θα ανεχτεί άλλα μπλόκα στους δρόμους, μια μεγάλη κινητοποίηση πραγματοποιήθηκε στις 26 Ιουνίου κόβοντας μερικές από τις κυριότερες οδικές αρτηρίες του Μπουένος Άιρες. Αφού διέλυσε το πλήθος με δακρυγόνα, πλαστικές και κανονικές σφαίρες, η αστυνομία κινήγησε τους riqueteros μέσα στην πόλη, συχνά πυροβολώντας από τις καρότσες των περιπολικών. Αυτό που ακολούθησε ήταν η εν ψυχρώ δολοφονία δύο εκ των οργανωτών, του Darío Santillan και του Maximiliano Costequi, και οι δυο κοντά στα είκοσι και μέλη του πιο ριζοσπαστικού δικτύου riqueteros. Ο Darío πυροβολήθηκε στην πλάτη από κοντινή απόσταση, ενώ βοηθούσε τον Maxi που τον είχαν πυροβολήσει στο στήθος. Μέχρι το τέλος της μέρας 160 άτομα είχαν συλληφθεί και πάνω από 100 τραυματίστηκαν. Φαίνεται ότι το όλο πράγμα ήταν προμελετημένο από το κράτος, αλλά απέτυχε να σπάσει το κίνημα και η απάντηση απ' όλες τις πλευρές της λαϊκής εξέγερσης ήταν απίστευτη. Τριάντα χιλιάδες βγήκαν στους δρόμους για να υποστηρίξουν τους riqueteros και μέσα σε μερικές μέρες ο πρόεδρος εμφανίστηκε στην τηλεόραση για να απολογηθεί. Ο αρχηγός των μουσικών υπηρεσιών, ο υπουργός δικαιοσύνης και ο αρχηγός της αστυνομίας του Μπουένος Άιρες αναγκάστηκαν να παραιτηθούν και οι αστυνομικοί που εμπλέκονταν στην επιχείρηση φυλακίστηκαν. Μέρους αργότερα ο Duhalde ανακοίνωσε τις πρόωρες εκλογές, ένα χρόνο νωρίτερα από τις κανονικές, καθαρό σημάδι ότι κρατιόταν στην εξουσία από μια κλωστή και ότι στην Αργεντινή είναι οι άνθρωποι στους δρόμους αυτοί που καθορίζουν την πολιτική.

17 Ιουλίου 2002

Πίσω από τις μάσκες

Το λεωφορείο μάς άφησε δίπλα σ' ένα λασπωμένο γήπεδο, γεμάτο επικίνδυνες τρύπες όλο σκουπίδια. Κάτι ρηχά κανάλα με γκριζο νερό αναδίνουν μια μυρωδιά ανοιχτών υπονόμων. Έχουμε φτάσει στο Admiralte Brown, μια τεράστια γειτονιά κάπου πέρα από το νοτιότερο άκρο του Μπουένος Άιρες. Μοιάζει σαν ένα υβρίδιο παραγκούπολης, περιοχής απόθεσης αποβλήτων και σοβιετικού οικισμού που καταρρέει, ένα μέρος όπου οι ελπίδες είναι λιγοστές και οι δουλειές ακόμα λιγότερες – η ανεργία ανέρχεται στο 80% εδώ. Παρ' όλα αυτά, αυτό είναι το ορμητήριο μιας από τις πιο ριζοσπαστικές ομάδες των riqueteros, μέρος του δικτύου Anibal Veron, που χτυπήθηκε στις 26 Ιουνίου όταν ο Maxi και ο Darío δολοφονήθηκαν. Αυτό το δίκτυο είναι μέρος του μεγαλύτερου δικτύου Movimiento Trabajero Desocupado (MTD – Κίνημα Ανέργων Εργατών).

Μια μικρή χειρόγραφη πινακίδα δηλώνει την είσοδο στο αρτοποιείο του MTD. Περνάμε ανάμεσα από ένα σωρό ποδήλατα που είναι παρκαρισμένα στο διάδρομο που οδηγεί στο προαύλιο, όπου περίπου 20 άτομα μιας ομάδας εργασίας κάθονται σε κύκλο. Οι περισσότεροι είναι γύρω στα 20, μερικοί νεότεροι, μερικοί μεγαλύτεροι. Παρ' όλα τα γανγίσματα των σκυλων, τις ριπές του ανέμου, το λάλημα ενός κόκορα και τα μικρά παιδιά που τρέχουν ανάμεσα στα καθίσματα, τα άτομα που συμμετέχουν μοιάζουν απόλυτα συγκεντρωμένα, καθώς η

Lola, η δραστήρια νεαρή riquetero, τους μοιράζει φύλλα χαρτιού. Στον τοιμεντένιο τοίχο που βρίσκεται μπροστά τους έχει κολλημένο ένα μεγάλο χαρτόνι, χωρισμένο σε δύο στήλες, η αριστερή γράφει M.T.D. και η δεξιά «ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ».

Η ομάδα εργασίας όπου να 'ναι αρχίζει. Ο Astor μπαίνει στην αυλή κρατώντας ένα καλάθι με ζεστά ντόνατς και μας τα μοιράζει. Ο Astor δουλεύει στο κολεκτιβοποιημένο αρτοποιείο. Κοντός και γεροδεμένος, ντυμένος με πολύχρωμα ρούχα –συνήθως τον φωνάζουν με το ψευδώνυμο «emonkeyi»– το πλατύ του πρόσωπο διαρκώς λάμπει από ένα μεγάλο χαμόγελο. Κάθεται κάτω μασουλώντας ένα ντόνατ και παίρνει μέρος κι αυτός στην ομάδα εργασίας.

«Ποια είναι η διαφορά μεταξύ ενός αρτοποιείου εδώ και ενός αρτοποιείου στο καπιταλιστικό σύστημα;», ρωτάει η Lola. «Για ποιον παράγουμε εδώ;»

«Παράγουμε για τους γείτονές μας», απαντά η Yvette, μια γκριζομάλλα γυναίκα γύρω στα πενήντα, με το μελαψό της πρόσωπο χαραγμένο από ρυτίδες σαν ένα βαθιά οργωμένο χωράφι, «και για να μάθουμε να κάνουμε διαφορετικά πράγματα, να μάθουμε να παράγουμε για τους εαυτούς μας.»

«Για ποιον δουλεύουν οι αρτοποιοί στον καπιταλιστικό κόσμο;», συνεχίζει η Lola.

«Για τους μανάτζερ, για τις επιχειρήσεις», απαντάει η Μαρία που φοράει ένα ασχημίο σκουλαρίκι στη μύτη της.

«Οι άνθρωποι που δουλεύουν στα αρτοποιεία είναι άνθρωποι σαν και εμάς», λέει ο Astor, «αλλά πρέπει να δουλεύουν πολλές ώρες, συχνά μέχρι και τις 3 μετά τα μεσάνυχτα όταν φουρνίζουν τα ζυμωμένα ψωμιά, δουλεύουν πάρα πολύ σκληρά.»

Ο Miguel γερμένος σε μια γωνία, φοράει μια μπλούζα των Iron Maiden και παρεμβαίνει στην κουβέντα: «Οι άνθρωποι που δουλεύουν σκληρότερα αμείβονται λιγότερο, δουλεύουν σε απάνθρωπες συνθήκες, κερδίζουν ελάχιστα και συνεχίζουν να δουλεύουν. Αλλά εμείς παράγουμε έτσι ώστε ο καθένας να

μπορεί να ζει καλύτερα». Για μια στιγμή η ομάδα βυθίζεται σε μια σιωπηλή περισυλλογή.

Κάθε φύλλο χαρτιού που είχε μοιράσει η Lola έγραφε πάνω του μια φράση είτε για αυτοοργανωμένους συλλογικούς τρόπους παραγωγής, όπως αυτός του «MTD», είτε για καπιταλιστικούς τρόπους παραγωγής. Η ιδέα είναι να κολλήσουν τα φύλλα χαρτιού στις στήλες του χαρτονιού στον τοίχο, όπου νομίζουν ότι αντιστοιχούν, και στη συνέχεια να εξηγήσουν γιατί νομίζουν ότι ταιριάζει εκεί.

Ένας σκυθρωπός άντρας με μακριά και πυκνά μαλλιά, μ' ένα μαυροκόκκινο φούτερ της Nike, σηκώνεται πρώτος όρθιος για να διαβάσει το δικό του φύλλο χαρτιού. «Ο πιο σημαντικός στόχος είναι να υπάρχουν κέρδη.» Κουνάει το κεφάλι του.

«Στο καπιταλιστικό σύστημα δεν ενδιαφέρονται για την υγεία των ανθρώπων ή τη φύση, το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι να βγάζουν λεφτά. Εμείς παράγουμε για τις ανάγκες των γειτόνων μας, όλοι χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλο.»

Η Yvette είναι η επόμενη. «Μόνο ένα άτομο παίρνει τις αποφάσεις.» Κολλάει το χαρτί στην «καπιταλιστική» στήλη. «Εδώ αποφασίζουμε όλοι μαζί για τα ζητήματα που μας απασχολούν και τα λεφτά που βγαίνουν τα μοιραζόμαστε όλοι από κοινού.»

Ένας ένας σηκώνονται όλοι με τη σειρά και με ευφράδεια εξηγούν τον τρόπο οργάνωσης του κάθε συστήματος, συζητώντας το κάθε σημείο σε βάθος.

Ξαφνικά δύο γάτες αρχίζουν να μαλώνουν πάνω στο δέντρο που σκεπάζει την αυλή. Η Tanya μια πάνισια 21 χρονών που φοράει μια αλυσίδα με ένα λουκέτο γύρω από το λαιμό της και που είναι υπεύθυνη της περιφρούρησης των riqueteros, πετάει μια πέτρα στις γάτες που ουρλιάζουν κι αυτές φεύγουν πηδώντας στη στέγη.

Η ομάδα εργασίας έχει ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση σχετικά με τα προβλήματα της συλλογικής εργασίας. Συζητούν την περίπτωση μερικών ανθρώπων στις κολεκτίβες που δεν συμμετείχαν στη διαδικασία συνεισφοράς μέρους του εισοδήματός τους στη συλλογικότητα, και πώς η συνέλευση μετά από πολύ συζήτηση αποφάσισε να τους αποβάλει από τους κόλπους της.

Τότε μια νέα γυναίκα εξηγεί πόσο μετρεμένη είναι σχετικά με το πώς να καταφέρει να χρησιμοποιήσει τη χειροτεχνική της εργασία με ένα μη-καπιταλιστικό τρόπο. «Δουλεύουμε πέντε μέρες φτιάχνοντας πράγματα, παίρνει τόσο πολύ χρόνο, τα υλικά είναι ακριβά, πρέπει να πληρώνουμε για τα ταξίδια στις αγορές τα σαββατοκύριακα, ώστε να τα πουλήσουμε. Είναι τόσο δύσκολο.» Ανησυχεί μήπως χρησιμοποιεί καπιταλιστικές μεθόδους καθώς πουλά πράγματα τόσο μακριά από τη γειτονιά, πράγματα που οι άνθρωποι δεν χρειάζονται πραγματικά. Η ομάδα την παρηγορεί, της λέει πως υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι να παράγει κανείς πράγματα, ότι κάποιοι συμβιβασμοί πάντοτε χρειάζεται να γίνουν και της προτείνουν να προσπαθήσει να πουλάει τα προϊόντα της στο παζάρι που οργανώνεται από το κοινωνικό κίνημα των Μητέρων της Plaza de Mayo.

«Ισχύουν πραγματικά στο MTD οι αρχές για τις οποίες μιλάμε;», ρωτά η Lola προκλητικά. Το γεγονός ότι παίρνει το λόγο για να διευκολύνει τη συζήτηση σημαίνει ότι όλοι στην ομάδα έχουν ήδη συνεισφέρει στο διάλογο.

«Όταν δουλεύουμε μαζί, υπάρχουν πάντα κάποια προβλήματα, δεν είναι όλοι συνηθισμένοι στην κοινή δουλειά», λέει η Yvette.

«Είμαστε τόσο συνηθισμένοι στον καπιταλιστικό τρόπο εργασίας», εξηγεί η Maria. «Ο πατέρας μου δούλευε μέσα σε καπιταλιστικό σύστημα, το ίδιο και ο πατέρας του – είμαστε τόσο συνηθισμένοι στο να μας λένε άλλοι τι να κάνουμε. Για πολλούς ανθρώπους είναι δύσκολο να πάρουν οποιαδήποτε πρωτοβουλία, περιμένουν απλώς να τους δοθούν διαταγές. Και ξέρετε κάτι;», συνεχίζει μ' ένα μορφασμό, «έχουμε ακόμη κάποιους εξουσιαστές στην ομάδα μας. Δεν πρόκειται όμως να πω ονόματα.» Όλοι ξεσπούν σε γέλια.

Όπως κάθομαι και παρακολουθώ αυτό το ασυνήθιστο εργαστήριο, προσπαθώ να φανταστώ μια παρόμοια ομάδα νεαρών άνεργων στη δική μου χώρα, την Αγγλία, σε μια άθλια εργατική πολυκατοικία στις εννιάμισι το πρωί, μια καθημερινή. Αναρωτιέμαι αν θα μπορούσαν να ασκήσουν μια τόσο σύνθετη και προωθημένη κριτική του συστήματος που τους έχει αποκλείσει και περιθωριοποιήσει πέρα για πέρα.

Η δύναμη του να μοιράζεσαι

Ο Martin στα 30 του, κοντός, με σκοτεινά διεισδυτικά μάτια και έντονα χαρακτηριστικά. Ίδρωσε την ομάδα πικετέρος Admiralte Brown μαζί με τον Darío. Εμπνευσμένοι απ' τη γειτονική ομάδα Solano, μια μέρα κόλλησαν αφίσες στη γειτονιά καλώντας σε μια πικετοφορία. Αυτό συνέβη πριν από δυόμισι χρόνια: — τα πράγματα είναι διαφορετικά τώρα. Η ομάδα έχει σήμερα δύο τομείς στο Admiralte Brown που

συναντιούνται σε 4 διαφορετικές συνελεύσεις με πάνω από 200 συμμετέχοντες. Τα κινήματα των πικετέρος έχουν γίνει η κινητήρια δύναμη πίσω από τη λαϊκή εξέγερση που έχει εξαπλωθεί σε όλη την Αργεντινή και ο Darío είναι νεκρός: —πυροβολήθηκε απ' την αστυνομία πριν 3 εβδομάδες.

Ο Martin είναι αυτός που κυρίως μας δείχνει τα καταπότια και μας συστήνει στον κόσμο εκεί. Η προσήλωσή του, όπως και οποιουδήποτε άλλου στην ομάδα, στη μη ιεραρχική οργάνωση είναι απόλυτη. Φαίνεται να έχει κεντρικό ρόλο, ο οποίος όμως δεν έχει να κάνει με εξαναγκασμούς ή διαταγές, αλλά με την ικανότητα δικτύωσης και αφήγησης των εμπειριών. Επιδεικνύει μια έντονη ταπεινότητα, ταυτόχρονα όμως έχει μια πηγαία αυτοπεποίθηση, που τον καθιστά ικανό να φτιάχνει δεσμούς με άλλους ανθρώπους και είναι προικισμένος με το χάρισμα να διηγείται εμπνευσμένες ιστορίες.

Καθώς προχωρούμε σε μια άναρχα δομημένη περιοχή, αναφέρει τις διαφορετικές δραστηριότητες που έχουν αυτοοργανώσει: «Έχουμε μια ομάδα που κατασκευάζει συστήματα αποχέτευσης και άλλη μια που βοηθάει ανθρώπους που έχουν μόνο τοίχινες οροφές στα σπίτια τους να τοποθετήσουν κανονικές στέγες. Υπάρχει μια ομάδα ενημέρωσης που φτιάχνει τα δικά μας έντυπα και δημιουργεί σχέσεις με άλλα μέσα ενημέρωσης. Έχουμε την “Copa de Leche” (κούπα για γάλα) που προμηθεύει ένα ποτήρι γάλα στα παιδιά κάθε μέρα. Υπάρχει ένας φούρνος που μόλις είδατε και κατασκευάζουμε κήπους με οπωρολαχανικά και μια βιβλιοθήκη. Αυτό που πρόκειται τώρα να δούμε είναι το Ropero, ένα κοινοτικό κατάστημα με ρούχα.»

Μια ακόμη ξύλινη πινακίδα μας καλωσορίζει στο MTD Ropero. Μπαίνουμε σ' ένα μικρό δωμάτιο, όπου μισή ντουζίνα γυναίκες κάθονται γύρω από ένα τραπέζι. Πίσω τους μια σειρά από ράφια με μερικά ρούχα διπλωμένα. Μια γυναίκα ράβει στο χέρι.

Μας δέχονται εγκάρδια, η Griselda μας τρατάρει, ενώ μας δείχνει τα κόκκινα προσημένα δάχτυλά της: «Μαντάροουμε όλα τα ρούχα με το χέρι», λέει, «πονούν τα δάχτυλά μας πολύ, δεν έχουμε ραπτικές μηχανές.»

Μας εξηγεί τη λειτουργία του Ropero. Ο ρόλος του είναι να τροφοδοτεί με ρούχα τις οικογένειες που δεν έχουν την οι-

νομική δυνατότητα. Άνθρωποι της MTD μοιράζουν επεξηγηματικά φυλλάδια, ειδικά στην άλλη πλευρά της γειτονιάς η οποία είναι λιγότερο περιθωριοποιημένη, αλλά υποφέρει από υψηλή ανεργία. Άνθρωποι που έχουν παλιά ρούχα τα φέρνουν εδώ, όπου καθαρίζονται και μαντάρονται. Μετά, δυο φορές το μήνα, το Ropero είναι ανοιχτό για ανθρώπους απ' όλη τη γειτονιά να έρθουν και να πάρουν ρούχα χωρίς αντίτιμο.

«Πώς αποφεύγετε το φαινόμενο κάποιοι να παίρνουν περισσότερα από το δίκαιο μερίδιό τους;», ρωτώ.

«Έχουμε απλούς κανόνες: όχι περισσότερα από 3 ρούχα για κάθε άτομο και έχουμε ένα βιβλίο όπου καταγράφουμε ποιος έχει πάρει ρούχα και τι», λέει, δείχνοντάς μας ένα καθαρογραμμένο βιβλίο με μια αφιέρωση στους Maxi και Darío γραμμένη στο εσώφυλλο.

«Αλλά τις προάλλες ήρθε μια μητέρα με 10 παιδιά και δεν είχαμε αρκετά ρούχα για να της δώσουμε όλα όσα χρειαζόταν», λέει αναστενάζοντας.

Μια συλλογή από αντικείμενα είναι κολλημένα στους τοίχους του δωματίου. Υπάρχει μια ξεθωριασμένη εικόνα του Ιησού με αγνάθινο στεφάνι, ένα πλαστικό ρολόι και δίπλα σ' αυτό ένα απόκομμα εφημερίδας με μεγάλο τίτλο “AUTO-GESTION”, μια όμορφη λέξη που δεν έχει ακριβές αντίστοιχο στα αγγλικά, αλλά σημαίνει αυτόνομη αυτοοργάνωση, αυτοδιαχείριση. Πιο κάτω είναι ένα ιδιόχειρο χαρτί που εξηγεί κάποιες βασικές αρχές του κινήματος. Καταγραμμένα κάτω απ' τα «κριτήρια για εργασία» είναι πράγματα όπως: «Μην είσαι τουρίστας στις ομάδες σου, μην κάθεσαι απλώς και παρακολουθείς», «Σεβάσου τους άλλους», «Δώσε εθελοντικά χρήματα σε κοινά ταμεία, ειδικά αν παίρνεις επίδομα ανεργίας» και «Πηγαίνετε στις συνελεύσεις». Μια άλλη στήλη εξηγεί τις γενικές αρχές της διαδικασίας στις συνελεύσεις, περιλαμβάνοντας τα εξής: «Δώστε προτεραιότητα σ' αυτούς που δεν μιλούν», «Μην είστε ιεραρχικοί», «Μη μιλάτε για λογαριασμό άλλων» και τέλος «Κάντε κριτική, όχι παράπονα». Η Griselda δείχνει τις πίσω σελίδες του δελτίου πληροφόρησης του Admiralte Brown MTD, που βρίσκεται επίσης καρφωμένο στον τοίχο, λέγοντάς μας ότι πολλές γυναίκες εδώ δεν μπορούν να διαβάσουν και ότι κάθε εβδομάδα, όταν δημοσιεύεται το δελτίο πληροφόρησης τους το διαβάζει αυτή.

«Δεν είμαστε τίποτα —θέλουμε να γίνουμε τα πάντα», αφίσα της λαϊκής συνέλευσης Parque Lezama.

Μια γυναίκα στην άκρη του τραπεζιού, που κρατά ένα παιδικό παντελόνι και το ράβει, μας δείχνει ένα μεγάλο στίσιμο στα γόνατα. «Δεν έχουμε υλικό για να φτιάξουμε μπάλωματα, κι έτσι κόβουμε τα παντελόνια και τα φτιάχνουμε σορτς», εξηγεί.

Μετά παίρνει ένα παντελόνι Nike απ' το ράφι για να μας δείξει σε τι καλή κατάσταση βρίσκονται κάποια απ' τα ρούχα που μαντάρουν. Όπως μας τα δείχνει αναρωτιέμαι για το ταξίδι που αυτά τα παντελόνια έχουν κάνει: από τα χέρια ενός εξασθλωμένου εργάτη στην Ανατολική Ασία, μέσω πλοίων και καταστημάτων, μέχρι την Αργεντινή, όπου αγοράζονται, φθείρονται, δωρίζονται και μετά μπαλώνονται από άλλα χέρια, μέχρι τελικά να χαριστούν ως μέρος ενός εγχειρήματος ενός αντικαπιταλιστικού κινήματος ανέργων.

Δυναμώνοντας

Κάποιοι από τους ανθρώπους που δουλεύουν στο Newsletter (δελτίο πληροφόρησης) μας προσκάλεσαν σε γεύμα. Μένουν στην άλλη μεριά του Admiralte Brown, όπου οι σειρές από τα μικρά σπιτάκια αντικαθίστανται από νέες σειρές πανομοιότυπων γκριζών πολυκατοικιών. Γευματίζοντας σ' ένα μικρό διαμέρισμα, που εκτός από σπίτι είναι και το γραφείο πληροφόρησης, συζητάμε για παγκόσμια δίκτυα αντίστασης, μοιραζόμαστε ιστορίες από τον αγώνα και πρακτικές συμβουλές. Εγώ τους μιλάω για τα οδοφράγματα που στήναμε με τους Reclaim the Streets στο Λονδίνο. Αυτοί μου μιλάνε για τα καλλιστεία ανάδειξης της «Βασίλισσας της Πικέτας» που διοργανώθηκαν από ομοφυλόφιλους ρικουεteros στη διάρκεια ενός αποκλεισμού δρόμου. Η ασυνήθιστη εικόνα των τραβεστί που χόρευαν ανάμεσα σε οδοφράγματα από φλεγόμενα λάστιχα είναι συγκλονιστική.

Την επόμενη μέρα κάποιος μου είπε ότι η Κάρλα, η μεγαλύτερη, σχεδόν εξηγήτারা που μας μαγειρεύει, είναι η ίδια με τη γυναίκα στη φωτογραφία που εμφανίζεται στο «σαλόνι» της πρώτης έκδοσης (όπως και αυτής που κρατάτε στα χέρια σας) του Argentina report. Στη φωτογραφία η γυναίκα αυτή κάθεται μπροστά από φλεγόμενα λάστιχα σε μια αποκλεισμένη λεωφόρο, φοράει κουκούλα και γυαλιά ηλίου με καθρέφτες!

Τέτοιου είδους αποκαλυπτικές φιογούρες κυριαρχούν στη δημόσια εικόνα των ρικουεteros. Σχετικά με τις δολοφονίες της 26^{ης} Ιουλίου τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης κατασκευάζαν αφειδώς ιστορίες βίας. Έφτασαν στο σημείο να κατασκευάζουν φήμες, σύμφωνα με τις οποίες ορισμένοι ρικουεteros προετοίμαζαν ένοπλες επιθέσεις εμπνευσμένες από το αριστερό αντάρτικο. Μόλις λίγα λεπτά μετά τις δολοφονίες, τα μήντια παρουσίασαν την επίσημη ανακοίνωση της αστυνομίας, σύμφωνα με την οποία οι δολοφονίες ήταν αποτέλεσμα της διαμάχης ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες ρικουεteros. Οι δηλώσεις αποσύρθηκαν μόλις βγήκαν στο φως φωτογραφίες που έδειχναν μπάτσους να πυροβολούν διαδηλωτές από απόσταση αναπνοής. Αμέσως μετά, έγιναν δύο πολύ μεγάλες πορείες συμπαράστασης στις οποίες συμμετείχαν άνθρωποι από κάθε κοινωνικό χώρο και από τότε το κίνημα των ρικουεteros μαζικοποιείται συνεχώς. Η Άννα, μία από τους εκδότες του τοπικού δελτίου πληροφόρησης, μας εξήγησε: «Μετά την 26^η, έγινε μεγαλύτερη η δικτύωση με το κίνημα των συνελεύσεων γειτονιάς, κατάλαβαν ότι δεν είμαστε τόσο διαφορετικοί από αυτούς».

Μετά τις δολοφονίες και τις μαζικές συλλήψεις της 26^{ης}, άλλαξαν πολλά για το δίκτυο Annibal Veron. Η Μαρία μας είπε: «Κανείς μας δεν γεννήθηκε ακτιβιστής του MTD, αυτό έπρεπε να το κατακτήσουμε, είμαστε νέο κίνημα. Μετά τις δολοφονίες, έχουμε δυο προτεραιότητες: Να αλλάξουμε τον τρόπο που οργανώνουμε τις δράσεις μας, έτσι ώστε να διαλύσουμε το φόβο της καταστολής που συνεχώς αυξάνεται και να εξασφαλίσουμε φαγητό για όλα τα μέλη του κινήματος. Αυτό τον καιρό γίνεται μια μεγάλη συζήτηση για το ρόλο της κουκούλας και φαίνεται ότι η απόφαση πάρθηκε: να σταματήσουμε να φοράμε κουκούλες, τουλάχιστον προς το παρόν».

Η πρόκληση για το κίνημα είναι να παρουσιαστεί πρώτα σαν κίνημα ανέργων και έπειτα σαν ρικουεteros. Η πικέτα είναι απλώς μια αποτελεσματική τακτική. Στο πέρασμα στον 21^ο αιώνα οι Wobblies έλεγαν «Direct action gets the goods» (σε ελεύθερη μετάφραση: «Η άμεση δράση αποδίδει») και για τους ρικουεteros το σύνθημα αυτό αποδεικνύεται αληθινό: Κλείνουν τους δρόμους, απαιτούν επιχορηγήσεις για τους άνεργους και συχνά καταφέρνουν να εξασφαλίσουν από την τοπική κυβέρνηση 40 λίρες το μήνα για κάθε άτομο. Ακόμα, μερικές φορές ικανοποιούν μόνοι τους τα αιτήματά τους, παίρνοντας για παράδειγμα φαγώσιμα από σουπερμάρκετ.

Τα προηγούμενα Χριστούγεννα απέκλεισαν οχτώ οικοδομικά τετράγωνα και κατάφεραν έτσι να κλείσουν έξι σουπερμάρκετ. Οι ρικουεteros απαιτήσαν φαγητό για το Χριστουγεννιάτικο δείπνο της γειτονιάς. Όμως, οι υπάλληλοι των σουπερμάρκετ, που απειλούνταν από τα αφεντικά να απολυθούν αν δεν συμμορφωθούν, προστάτευαν τα σουπερμάρκετ και

λυμμένοι πίσω από μια σειρά καρότσια και μια σειρά σεκιουριτάδων. Τελικά, οι ρικουεteros έπεισαν τη διεύθυνση των σουπερμάρκετ ότι είναι πιο «οικονομικό» για την επιχείρηση να τους δώσει αυτά που ζητάνε από το να μείνουν κλειστά όλη την υπόλοιπη μέρα.

Όμως, είναι τα δομικά χαρακτηριστικά του κινήματος που θέλουν να γίνουν γνωστά στον κόσμο: η αυτοοργάνωση, η άμεση δημοκρατία και τα πολυάριθμα εγχειρήματα στις γειτονιές, όπως φούρνοι, μπακάκια και πάει λέγοντας. Όπως στα περισσότερα κινήματα διαμαρτυρίας έτσι και εδώ, αυτά τα δομικά χαρακτηριστικά είναι δύσκολο να γίνουν ορατά. Το κυρίαρχο ρεύμα στην κουλτούρα μας συσκοτίζει τις παραπάνω δομικές-δημιουργικές καταστάσεις, φωτίζοντας από την άλλη υπερβολικά το θέαμα της αντιπαράθεσης και των συγκρούσεων.

Δεν έχουν περάσει ούτε είκοσι μέρες από τις δολοφονίες κι όμως κανείς δεν φαίνεται να έχει παραλύσει από απόγνωση. Η Τάνια μας είπε: «Αν είχε δολοφονηθεί κάποιος άλλος σύντροφος, ο Ντάριο θα συνέχιζε τον αγώνα και μάλιστα θα προσπαθούσε ακόμα πιο σκληρά. Πρέπει να συνεχίσουμε τον αγώνα για το φαγητό αλλά και τα διάφορα εγχειρήματα, αν παραιτηθούμε θα τα χάσουμε όλα».

Κολόνες του Κινήματος

Μετά το μεσημεριανό γεύμα πήγαμε σε μια από τις δύο εβδομαδιαίες συνελεύσεις του MTD, που πραγματοποιούνται συγχρόνως στο Admiralte Brown. Δίπλα σε στοιβές από καμένα πλαστικά κι ένα μισογκρεμισμένο τοίχο μ' ένα αλφάδι κι ένα graffiti που έγραφε «Ψεύτικη Ευφορία», συναντήσαμε μια ομάδα εβδομήντα ή περισσότερων ανθρώπων που σχηματίζουν κύκλο. Υψώνοντας τις φωνές τους, ενάντια στον κρύο και δυνατό άνεμο, συζητούσαν ανοιχτά τα προβλήματα της προηγούμενης εβδομάδας, ανταλλάσσαν πληροφορίες και σχεδίαζαν τη δράση των επόμενων ημερών.

Προετοίμαζεται για την επόμενη εβδομάδα ένα κεντρικό γεγονός ως ανάμνηση της καταστολής του Ιουνίου. Κάποιοι ακτιβιστές από τις Ηνωμένες Πολιτείες, μέλη του δικτύου Art and Revolution, μια από τις κύριες ομάδες που συμμετείχαν στο Direct Action Network (που εμπόδισαν το συνέδριο του POE το 1999 στο Σιάτλ), έχουν ξεκινήσει, εδώ και λίγες μέρες, να κατασκευάζουν τεράστιες κούκλες από χαρτόνι ενόψει των εκδηλώσεων μνήμης. Μια νεαρή γυναίκα παρουσιάζει με περηφάνια την κούκλα της, σηκώνοντας την ψηλά μ' ένα μακρύ κοντάρι.

Τα μέλη του κινήματος που μιλάν περισσότερο στις συνελεύσεις είναι οι γυναίκες. Νωρίτερα, η Άννα μου έλεγε ότι η ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες. Όταν στο σπίτι δεν υπάρχει φαγητό ή ρούχα για τα παιδιά, τότε, είναι οι γυναίκες που πρέπει να σηκώσουν όλο το ψυχικό βάρος της φτώχειας. Συχνά οι άντρες αισθάνονται απόρριψη και παραλύουν εξαιτίας της απώλειας ταυτότητας που βιώνουν σαν αποτέλεσμα της ανεργίας. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες ήταν αυτές που πρώτες πήραν τις πικέτες και βγήκαν στο δρόμο. Όπως χαρακτηριστικά μου είπε, «Ο αγώνας των γυναικών είναι η κολόνα του κινήματος».

Η μητέρα του Astor μπήκε στο κίνημα πριν από αυτόν. Αυτός δούλευε σε μια εταιρεία προώθησης δανείων για αγορές καινούριων αυτοκινήτων και κάθε φορά που έβλεπε την

ηλικιωμένη μάνα του στην τηλεόραση να φοράει κουκούλα και να κλείνει τους δρόμους ντρεπόταν. Όμως τώρα κανείς δεν αγοράζει αυτοκίνητα και έτσι η εταιρεία αναγκάστηκε να κλείσει. Έτσι, μια μέρα πήγε, από περιέργεια, σε μια συνέλευση των ρικουεteros. Εκεί είδε ανθρώπους μεγαλύτερους σε ηλικία από τον ίδιο, που ποτέ μέχρι τότε δεν είχαν τη δυνατότητα να πάρουν αποφάσεις ή να εκφράσουν τη γνώμη τους για σημαντικά ζητήματα της ζωής τους, να μπορούν να σηκώνουν τα χέρια τους και να μιλάνε ελεύθερα και οι υπόλοιποι να τους ακούν με προσοχή. Πρότειναν καλές ιδέες και μετά κατέβαιναν στο δρόμο για τους ίδιους και τα παιδιά τους. Ο Astor έχει τρία παιδιά και σύντομα κατάλαβε ότι πρέπει κι αυτός να συμμετάσχει στο κίνημα.

Μετατρέφοντας τους φράχτες

Μετά τη συνέλευση, περάσαμε με τον Μάρτιν μέσα από ένα ξερό γήπεδο ποδοσφαίρου με σκουριασμένα δοκάρια που μοιάζουν λυγισμένα από τον άνεμο. Μας έδειξε το Cora de Leche, το εγχείρημα για τη διανομή γάλακτος στα παιδιά, που βρίσκεται σε ένα κατελημμένο κτίριο, δίπλα σε μια κατελημμένη έκταση γης.

Κατέβασαν τους φράχτες που μάντρωναν τη γη και μπορεί να δει κανείς μόνο τις τοιμεντένιες βάσεις τους. Τα υπόλοιπα κομμάτια του φράχτη χρησιμοποιήθηκαν για να χτίσουν έναν φούρνο. Οι παλιές τοιμεντένιες βάσεις είναι πια κυριολεκτικά οι βάσεις του μεγάλου φούρνου που στέκει στην άκρη του παλιού γηπέδου, περιτριγυρισμένος από φρεσκοκαμμένους λαχανόκηπους. Σε μια πλευρά του φούρνου φαίνονται αχνά οι λέξεις «Cambio Social», κοινωνική αλλαγή, που έγραψαν την προηγούμενη μέρα κάποιοι νεαροί ρικουεteros, δοκιμάζοντας τα πινέλα που χρησιμοποιούσαν για να κατασκευάσουν τις κούκλες.

Δύο πελώριοι τύποι τροφοδοτούν τη φωτιά και καθώς φτάνουμε τους βλέπουμε να βγάζουν ένα ταψί με φρεσκοψημένο ψωμί. Στα πρόσωπά τους φανερώνεται η ευχαρίστηση που βλέπουν τ' αχνιστά καρβέλια, την πρώτη φουρνιά που βγήκε από το φούρνο. Τα δίνουν σε μία ηλικιωμένη γυναίκα που τα πηγαίνει μέσα στο κτίριο, αλλά επιστρέφει σε δευτερόλεπτα μουτρωμένη, τους τα δίνει πίσω, λέγοντας πως δεν είναι αρκετά ψημένα. Οι άνδρες σκύβουν το κεφάλι με πληγωμένη περηφάνια και βιαστικά βάζουν το ταψί πάλι στο φούρνο.

Το γκρέμισμα των φρακτών υπήρξε μία από τις πιο δυνατές εικόνες των κινήματων χειραφέτησης σε όλη την ιστορία, μία τέλεια πράξη κι ένας τέλειος συμβολισμός της απερίθρευσης στον περιορισμό της ζωής και της γης απ' το κεφάλαιο. Ο φιλόσοφος του 18ου αιώνα Ζαν-Ζακ Ρουσσώ είπε για τον πρώτο άνθρωπο που περιέφραξε ένα κομμάτι γης ως ιδιοκτησία του, «Μακάρι κάποιος να έβγαζε τους πασσάλους και να 'λεγε στους φίλους του: Είστε κατεστραμμένοι αν ξεχάσετε ότι τα φρούτα της γης ανήκουν σε όλους και η ίδια η γη σε κανέναν». Δυστυχώς κανείς δεν είπε κάτι τέτοιο τότε, όμως πάσσαλοι ξεριζώνονταν και φράχτες γκρεμίζονταν για εκατοντάδες χρόνια –από τους Diggers του 16ου αιώνα μέχρι τις επιθέσεις στους φράχτες ασφαλείας κατά τη διάρκεια των συνόδων για τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικάνικης Ηπείρου στο Κεμπέκ ή της G8 στη Γένοβα.

Η εικόνα του γκρεμίσματος των φρακτών και των στύλων που βρίσκουν μια πιο πρακτική χρήση μου φαίνεται σαν μια

“Οι riqueteros γνωρίζουν πως δεν κερδίζεις τίποτα με το να πάρεις την εξουσία. Δεν θέλουν να κατακτήσουν το κέντρο που καταρρέει, θέλουν να καταργήσουν όλους τους φράχτες και να επανοικειοποιηθούν τα άκρα. Θέλουν να επαναφέρουν στις κοινότητές τους μια ζωή που αξίζει να την ζεις”.

υπέροχη αλληγορία για το μετασχηματισμό των περιορισμών του κεφαλαίου σε αυτόνομα δημιουργικά εργαλεία της κοινωνικής επανάστασης. Έναν μετασχηματισμό που φέρνει κοντά ανθρώπους που ξεκινούν να χτίζουν τη ζωή που θέλουν και είναι έτοιμοι να την υπερασπιστούν, παρότι να διαμαρτυρούνται απλώς ενάντια σ’ αυτό που δεν θέλουν.

Ομορφιά ή Ψωμί;

Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου το αφιέρωσα στην προσπάθεια εύρεσης ενός χώρου όπου ποιητικές ενέργειες και πρακτικές λύσεις να μπορούν να συνυπάρχουν, ενός χώρου μεταξύ της φαντασίας της τέχνης και του κοινωνικού μετασχηματισμού που επικαλείται ο ακτιβισμός, μεταξύ της χρησιμότητας και της ουτοπίας, μεταξύ συμβόλων και επιβίωσης. Αλλά συνειδητοποίησα πως είναι ίσως πολυτέλεια να εμμένεις στην ομορφιά των μεταφορών όταν έρχεσαι αντιμέτωπος με την πείνα. Εδώ οι φράχτες ισοπεδώθηκαν και μεταμορφώθηκαν από ανθρώπους που δεν είχαν ακούσει ποτέ για το Κεμπέκ, τη Γένοβα ή τους Diggers, αλλά που ήξεραν πώς να χρησιμοποιήσουν καλύτερα έναν περιττό φράχτη.

Νωρίτερα ο Martin μου ανέπτυξε μερικές από τις διαφορές μεταξύ της συμβολικής φύσης μιας διαμαρτυρίας και της πρακτικής φύσης της κοινωνικής επανάστασης. Μου είπε πως κάποτε είχαν χρησιμοποιήσει ένα πανό ενάντια στην Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικανικής Ηπείρου, σ’ έναν αποκλεισμό δρόμου, αλλά δεν μπορούσαν να πραγματοποιήσουν μια ενέργεια ενάντια στην ίδια την Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου. Για μια ακόμη φορά τόνιζε το γεγονός ότι τα μπλόκα αποτελούν ένα συγκεκριμένο μέσο για να κερδίσουν συγκεκριμένα αιτήματα. «Δεν μπορείς να κλείσεις το δρόμο και να απαιτείς να καταργηθεί η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Αμερικανικής Ηπείρου, να παίρνεις δηλαδή ένα τόσο μεγάλο ρίσκο χωρίς να περιμένεις να κερδίσεις κάτι άμεσα», εξηγεί. «Όταν πραγματοποιείς μια ενέργεια με πρακτικό αντίκτυπο, ακόμη και να αποτύχεις την πρώτη φορά, την επόμενη προσπαθείς περισσότερο. Κανένας δεν θα επιθυμούσε να διακινδυνεύει τόσο πολύ για κάτι αφηρημένο.»

Αυτός ο διαχωρισμός ήρθε ξανά στην επιφάνεια την επόμενη μέρα, όταν μου έδειχναν το εσωτερικό ενός αρτοποιείου. Στον τοίχο υπήρχαν πανέμορφα κεραμικά πλακάκια, ένα ξεφάντωμα χρωμάτων ανάμεσα στα βρώμικα γκρι και καφέ του Admiralte Brown. «Τι όμορφα!», είπα.

«Ναι», απάντησε ο Astor, «τα έφτιαξε ένα κεραμοποιός και μας έδωσε επίσης έναν κλίβανο».

«Υπέροχα», σκέφτομαι και φαντάζομαι τους riqueteros να φτιάχνουν πλακάκια δίνοντας έτσι λίγη ζωντάνια στα σπίτια τους.

«Προσπαθούμε όμως να βρούμε κάποια λύση για το πώς να μετατρέψουμε τον κλίβανο σε φούρνο για ψωμί, δεν χρειάζομαστε πλακάκια.» Παίρνει μια βαθιά ανάσα και συνεχίζει «το πρόβλημα είναι ότι έχουμε μεγαλύτερη θερμοότητα απ’ όση χρειάζεται».

Δεν θυμάμαι ποιος μου έκανε την εξής προκλητική ερώτηση: «Τι είναι πιο ωραίο, οι ζωγραφιές της Κάτελα Σιξτίνα ή η θέα ενός καροτσιού το πρωί που πηγαίνει ψωμί στους φτωχούς;» Απαντούσα πάντοτε το δεύτερο, όμως εξακολουθώ να θέλω να αντιπάρω στην υποβάθμιση της πολιτικής δράσης στις επιταγές της αναγκαιότητας. Από την προνομιακή μου θέση, μην έχοντας ποτέ αντιμετωπίσει την πραγματικότητα της φτώχειας, είναι πολύ εύκολο να κριτικάρω την πολιτική της χρησιμότητας, αισθανόμενος ότι περιορίζει την αλλαγή χωρίς καλά-καλά να το καταλάβεις, ότι καταπνίγει τον αυθορμητισμό και τη δημιουργικότητα της ριζοσπαστικής δράσης και ότι αμβλύνει τη φαντασία για ένα καλύτερο μέλλον.

Μ’ αυτές τις αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις να στριφογυρίζουν στο κεφάλι μου αποχαιρετώ τον Martin. «Όταν επιστρέψω στην Αργεντινή θα μιλάω καλύτερα ισπανικά», του υπόσχομαι. «Ωραία», λέει γελώντας, «θα καταφέρεις να διαβάσεις και τον Don Kichώτη».

Don Kichώτη! Πώς μπόρεσα να το ξεχάσω; Ξαφνικά, το σχολόγιο του λύνει τη λανθασμένη σύγκρουση που είχα μες στο κεφάλι μου. Δεν πρόκειται για επιλογή μεταξύ ψωμιού ή ομορφιάς. Ο διαχωρισμός μεταξύ φαντασίας και λογικής, ψωμιού και τριαντάφυλλων δεν υφίσταται. Εάν πεινάς το ψωμί ΕΙΝΑΙ όμορφο και το να πνίγεις ψωμί σε μια κατελημμένη γη είναι μια ενέργεια γεμάτη νοήματα και συμβολισμούς, που σ’ ελάχιστους θα διέφυγε η σημασία της.

Ο Don Kichώτης, η ιστορία του 16ου αιώνα, ενός πλανημέ-

νου γέρου που πιστεύει πως είναι ιππότης και διασχίζει την Ισπανία για να διορθώσει όλα τα κακά, πολεμώντας ανεμόμυλους που νομίζει ότι είναι γίγαντες και έχοντας στο πλευρό του τον Σάντσο Πάντσα, έναν αμόρφωτο αλλά οξυδερκή χωριάτη που ενδιαφέρεται κυρίως για το φαγητό και το ποτό, απεικονίζει τέλεια αυτόν τον πλαστό διαχωρισμό. Η διαφορά μεταξύ φανταστικού και πραγματικού, επιπόνησης και πραγματικότητας εμφανίζεται μέσα στο βιβλίο ως ψευδαίσθηση.

«Ο Don Kichώτης είναι το καλύτερο βιβλίο πολιτικής θεωρίας», υποστηρίζει ο subcomandante Marcos, που προφανώς το βιβλίο αυτό το έχει πάντα στο πλευρό του. Οι πιο αποτελεσματικές πολιτικές πρακτικές είναι αυτές που επιλύουν τους διαχωρισμούς και παίζουν με το παράδοξο. Ο Ζαπατισμός είναι ένα υπέροχο παράδειγμα του πώς η ομορφιά των συμβόλων και η αναγκαιότητα της επιβίωσης μπορούν να συνυπάρχουν.

Στο γέλιο του Martin και στα λόγια του αναγνωρίζω έναν άνθρωπο με βλέμμα βαθύ. Μια εξεγερμένη φαντασία που βλέπει την ποίηση σ’ ένα φούρνο για ψωμί, αναγνωρίζει την ομορφιά στην πτώση των φραχτών και τελικά αντιλαμβάνεται πως μέσα απ’ όλα αυτά γεννιέται η αξιοπρέπεια. Η αξιοπρέπεια που όλοι εμείς χρειαζόμαστε παραπάνω από μια φέτα ψωμί.

Και όταν κοιτάζω γύρω μου, αυτό το τοπίο της στέρησης, συνειδητοποιώ πως το πιο όμορφο πράγμα εδώ είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αξιοπρέπεια που μάχεται ενάντια στους αποκλεισμούς και τις απαγορεύσεις. Η αξιοπρέπεια που είναι τόσο δυνατή και τόσο όμορφη όσο οποιοδήποτε χρώμα, ποίημα ή τραγούδι.

Όλοι αυτοί που ζουν στο Admiralte Brown έχουν εκποτιστεί στα άκρα ενός συστήματος που νοιάζεται μόνο για το κέντρο, ενδιαφέρεται γι’ αυτούς που μπορούν να παράγουν, που μπορούν να «συνεισφέρουν» στο τέρμα της οικονομικής ανάπτυξης που πνίγει τον πλανήτη. Πολλοί μίλησαν για την ενέργεια και την δημιουργικότητα του διεθνούς κινήματος των κι-

νημάτων, ότι γεννήθηκε στις παρυφές της κοινωνίας, ξέσπασε στο περιθώριο, από όσους ήταν χωρίς – τους χωρίς γη, τους χωρίς δουλειά, τους χωρίς χαρτιά, τους χωρίς στέγη. Εδώ, είμαστε μέσα στην υποβάθμιση, σε μια «χώρα του πουθενά», έναν έρημο τόπο για χαμένες ζωές δίχως μέλλον, και παρ’ όλα αυτά εδώ υπάρχει ένα πνεύμα δημιουργικότητας και αγώνα τόσο δυνατό, στέρεο κι ακαταμάχητο.

Οι riqueteros γνωρίζουν πως δεν κερδίζεις τίποτα με το να πάρεις την εξουσία. Δεν θέλουν να κατακτήσουν το κέντρο που καταρρέει, θέλουν να καταργήσουν όλους τους φράχτες και να επανοικειοποιηθούν τα άκρα. Θέλουν να επαναφέρουν στις κοινότητές τους μια ζωή που αξίζει να την ζεις. «Οικοδομούμε τη δύναμή μας, δεν παίρνουμε την εξουσία», εξηγεί ο Martin.

Όποτε ρώτησα ανθρώπους σε τι άλλαξε η ζωή τους από τότε που ήρθαν σε επαφή με το MTD, μου απάντησαν πως η μοναξιά και η απομόνωση των ανέργων και των φτωχών έχουν εξαφανιστεί. Μιλούν για την δύναμη του «μαζί» και της κοινότητας. Η Τάνια μου είπε: «Η μεγαλύτερη αλλαγή ήταν στις σχέσεις μεταξύ γειτόνων, η ανάπτυξη της φιλίας και της δυνατότητας να μοιράζεσαι... Όταν είσαι στο οδόφραγμα και δεν έχεις να φας οι άνθρωποι δίπλα σου θα μοιραστούν μαζί σου το φαγητό. Τώρα αισθάνομαι πως ζω σε μια μεγάλη οικογένεια, οι γείτονές μου είναι η οικογένειά μου».

Ο φόβος και η έλλειψη εμπιστοσύνης που είχαν εμφανιστεί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας κατέστρεψαν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και από τότε η δικτατορία των αγορών ύψωσε περισσότερα τείχη και διαχωρισμούς, τώρα όμως αυτοί οι διαχωρισμοί κατέρρευσαν μπροστά στη δύναμη του μοιράσματος.

Όταν ρώτησα την Τάνια, εάν γνώριζε άλλα παραδείγματα αυτοδιαχείρισης και αυτονομίας – όπως οι Diggers ή η Παρισινή Κομμούνια, μου απάντησε: «Όχι, δεν τα ξέρω αυτά τα πράγματα. Ό,τι ξέρω είναι όσα έζησα εδώ, σ’ αυτή τη γειτονιά που μεγάλωσα, μέσα στους λασπωμένους δρόμους, μ’ ανθρώπους χωρίς σπίτια της προκοπής ή φαγητό στο τραπέζι τους – και δεν ξέρω τι όνομα να δώσω σ’ αυτό που κάνουμε εδώ πέρα, ο μόνος ορισμός που μπορώ να δώσω είναι «κοινωνική αλλαγή».

John Jordan, Higham, Kent, 27 Αυγούστου 2002
κάποια ονόματα έχουν αλλαχτεί.

Αυτή η εφημερίδα είναι μία έκδοση του Indymedia Θεσσαλονίκης.

Κείμενα: John Jordan, Jennifer Whitney,

Φωτογραφίες: Andrew Stern, Argentina Arde, Argentina IMC, John Jordan

Ευχαριστούμε πολύ το Σωκράτη για την επιμέλεια των κειμένων, το Νίκο για το στήσιμο του εντύπου και όσους/ες συντρόφους/ισσες συνέβαλαν στη μετάφραση κειμένων.

Ενδιαφέροντα site: www.argentina.indymedia.org, www.americas.org/country/argentina, www.ft.com
www.buenosairesherald.com

Το site της συλλογικότητας που πραγματοποίησε την αγγλική έκδοση: www.wearaverywhere.org

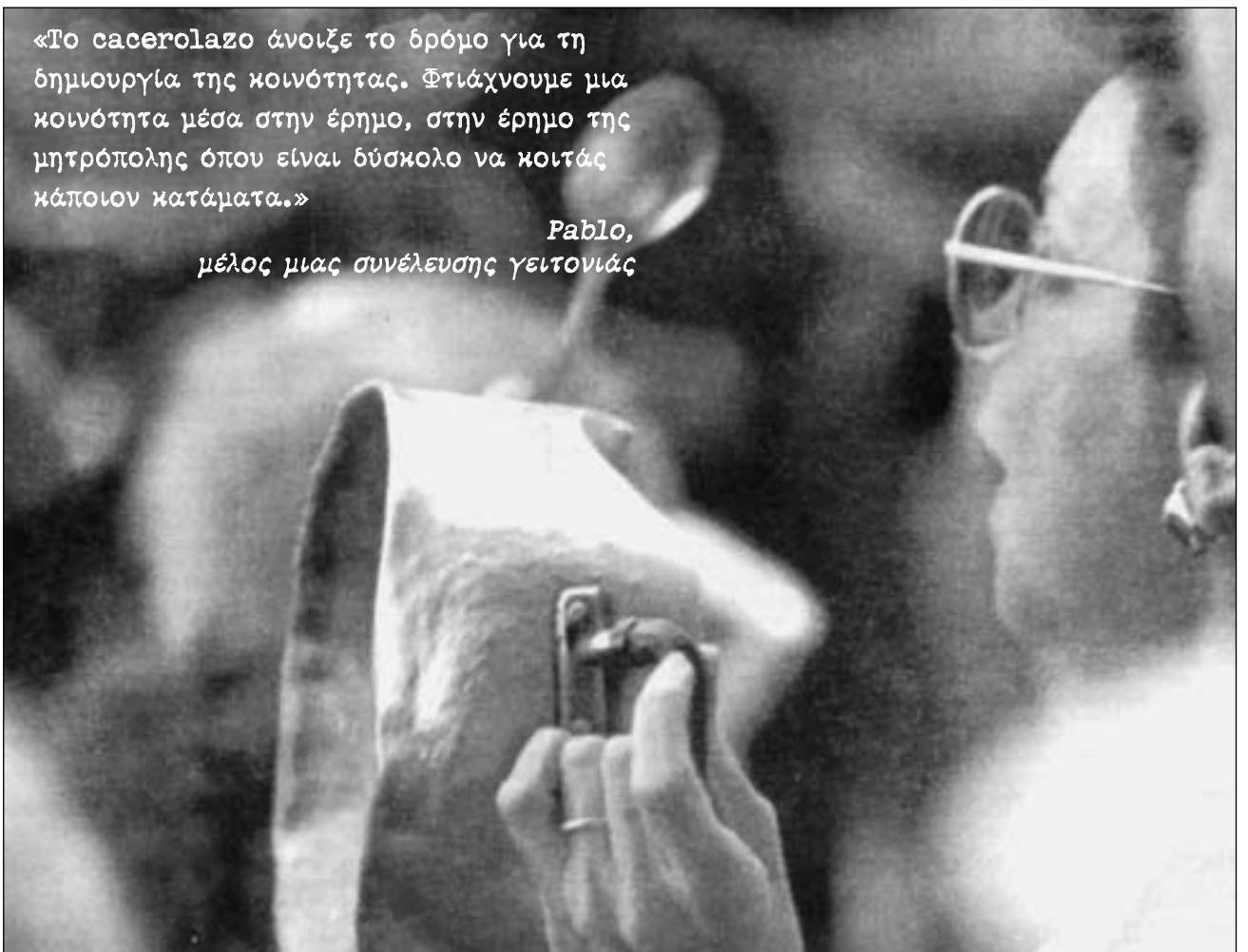
Για επικοινωνία με το Indymedia Θεσσαλονίκης <thessaloniki.indymedia.org>

e-mail : imc-thessaloniki@lists.indymedia.org

Συνάντηση : Κάθε Παρασκευή 7.00μ.μ. στο κοινωνικό κέντρο Μαύρη Γάτα (Αριστέως & Δημ. Πολιορκητού 33, Άνω Πόλη, Θεσσαλονίκη)

«Το caceterolazo άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία της κοινότητας. Φτιάχνουμε μια κοινότητα μέσα στην έρημο, στην έρημο της μητρόπολης όπου είναι δύσκολο να κοιτάς κάποιον κατάματα.»

Pablo,
μέλος μιας συνέλευσης γειτονιάς

«Η Ουτοπία είναι αυτό που όταν κάνεις ένα βήμα
προς το μέρος του, απομακρύνεται δύο, όταν κάνεις
δύο απομακρύνεται τέσσερα, όταν κάνεις τρία, έξι...
Και τότε, σε τι χρησιμεύει η Ουτοπία;
Σε κάνει να προχωράς»

Eduardo Galeano